

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત વડી અદાલત, અમદાવાદ

ક્રિમિનલ અપીલ ક્રમાંક ૬૫૭/૨૦૧૦

સાથે

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૮૧/૨૦૧૦

સાથે

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૧૩/૨૦૧૦

સાથે

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૫૬૦/૨૦૧૧

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ જયંત પટેલ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ઝેડ.કે. સૈયદ

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાવારપત્રોના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવાની પરવાનગી આપવામાં આવે છે?	
૨.	રિપોર્ટ્સને સંદર્ભિત કરવાં કે નહિ?	
૩.	શું ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવાં ઇચ્છે છે?	
૪.	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન કે તેનાં હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમ સબબ કોઈ મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે?	

=====

ધીરુભાઈ ઓઘડભાઈ દસલાણિયા અને ૧....અપીલકર્તા(એસ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય....સામાવાળા(ઓ)/સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા (ઓ) નંબર ૧ – ૨ તરફથી શ્રી એમ.જે. મહેતા, અધીવક્તા

અપીલકર્તા(ઓ) ક્રમાંક ૧ – ૨ માટે અધિવક્તા શ્રી પ્રવીણ ગોંડલિયા,
સામાવાળા(ઓ)/સામાવાળા(ઓ) ક્રમાંક ૧ માટે એ.પી.પી. શ્રી કે.એલ. પંડ્યા

=====

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ જયંત પટેલ

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ઝેડ.કે. સૈયદ

તારીખ : ૧૫-૧૬-૧૭/૦૪/૨૦૧૪

સામાન્ય મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ)

૧. તમામ અપીલો ન્યાયાધીશના ૨૨.૦૩.૨૦૧૦ના એકસમાન ચુકાદા અને
હુકમમાંથી ઉપજી છે, જે સત્ર કેસ નં. ૮૩/૨૦૦૬માં પસાર કરવામાં આવ્યો
હતો, તેથી તેમનો એકસાથે વિચાર કરવામાં આવી રહ્યો છે.

૨. ફરિયાદ પક્ષના કેસ મુજબ, ટ્વિકલબેન ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧એ ૧૨.૦૯.૨૦૦૬ના રોજ લાઠી પોલીસ સ્ટેશન, કેમ્પ શાખપુરના પોલીસ ઉપનિરીક્ષક સમક્ષ ફરિયાદ દાખલ કરી અને જણાવ્યું હતું કે ૧૧.૦૯.૨૦૦૬ના રોજ જ્યારે તે અને તેના પતિ ગુવંતભાઈ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૭ સાથે સુરતથી શાખપુર ગામ આવ્યા બાદ રાઘવજીભાઈ હિંમતભાઈ બાલારના નિવાસસ્થાને કી લેવા ગયા હતા, (આગળ “એ-૧” તરીકે ઉલ્લેખિત) ત્યારે એ-૧ ઉશ્કેરાઈ ગયો અને રાજેશ કાલુભાઈના પિતાએ (આગળ “મૃતક” તરીકે ઉલ્લેખિત) મિલકતમાં હિસ્સો આપ્યો નથી, તેથી કી આપવાની નથી, એમ કહી કી આપવાનો ઇનકાર કર્યો અને ગાળો આપવા લાગ્યો. તે સમયે મૃતકે એ-૧ને કહ્યું કે તે ચિંતા ન કરે અને તેના પિતા અમેરિકાથી આવ્યા પછી તેઓ બેસીને વિવાદનો નિવેડો લાવશે તથા કી તેને આપી દેવામાં આવશે. ત્યારે એ-૧ વધુ ઉશ્કેરાઈ ગયો અને તેણે મૃતકને મુક્કાના ઘા માર્યા. ફરિયાદીએ વચ્ચે પડી મૃતકને બચાવ્યો અને મૃતક બહાર તરફ ભાગી ગયો. તે સમયે એ-૧એ છરી લઈને “કી કેવી રીતે માગી” તે જોઈ લેશ, એમ કહી મૃતકનો પીછો કર્યો અને જ્યારે મૃતક ઓઘડજીના મકાનની પાછળ પહોંચ્યો ત્યારે એ-૧એ મૃતકને પકડી ૩-૪ છરીના ઘા માર્યા અને મૃતક પડી ગયો, અને ત્યારબાદ એ-૧ છરી લઈને ભાગી ગયો. ત્યારબાદ મૃતક ઊભો થયો અને અંદાજે ૧૦ પગલાં ચાલ્યો, અને પછી ફરી પડી ગયો, અને ત્યારબાદ તે બોલી શક્યો નહોતો. મૃતકને હોસ્પિટલમાં લઈ જવાયો અને તેને મૃત જાહેર કરવામાં આવ્યો. આ ફરિયાદની પોલીસે તપાસ કરી અને ત્યારબાદ એ-૧, ધીરુભાઈ ઓઘડભાઈ ડાલસાણિયા (આગળ “એ-૨” તરીકે ઉલ્લેખિત),

નિર્મલાબેન, રાઘવજીભાઈ હિંમતભાઈ બાલારની પત્ની (આગળ “એ-૩” તરીકે ઉલ્લેખિત) અને નિલેશભાઈ રાઘવજીભાઈ બાલાર (આગળ “એ-૪” તરીકે ઉલ્લેખિત) સામે ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવ્યું. કેસને સત્ર અદાલતમાં સત્ર કેસ નં. ૯૩ / ૨૦૦૬ તરીકે મોકલવામાં આવ્યો. વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશે આરોપ ઘડ્યા. આરોપીઓની દોષિતા સાબિત કરવા માટે ફરિયાદ પક્ષે ૧૮ સાક્ષીઓની પરીક્ષા કરી, જેમની વિગતો વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશે ચુકાદાના પરા જમાં દર્શાવી છે. ફરિયાદ પક્ષે ૩૧ દસ્તાવેજી પુરાવા પણ રજૂ કર્યા, જેમની વિગતો વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશે ચુકાદાના પરા પમાં દર્શાવી છે. ત્યારબાદ, વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશે દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીઓના નિવેદનો નોંધ્યા, જેમાં આરોપીઓએ તેમની વિરુદ્ધના પુરાવાનો ઇનકાર કર્યો હતો, અને વધુ નિવેદનમાં એ-૧એ જણાવ્યું હતું કે ટ્વિકલબેન ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧ હાજર નહોતી અને તેને આંખે જોનારી સાક્ષી તરીકે ઊભી કરવામાં આવી હતી, તથા વધુમાં જણાવાયું હતું કે ઘટના સવારે ૯.૩૦ થી ૯.૪૫ વાગ્યાની વચ્ચે બની હતી, જ્યારે એ-૧ તેના નિવાસસ્થાને હતો. તે સમયે તેની પત્ની અને તેના પિતા પણ હાજર હતા. તે અવધિ દરમિયાન, મૃતક, જે તેના ભાઈનો પુત્ર હતો, આવ્યો અને એ-૧ના પિતાથી કી આપવા કહ્યું. જોકે, વૃદ્ધ હોવાથી તે પાછળ દોડી શકતો નહોતો અને ત્યારબાદ મૃતકે તેના પિતાને ગાળો આપવા શરૂ કરી. એ-૧એ તેને તેના દાદાને ગાળો ન આપવા કહ્યું, પરંતુ તે ઉશ્કેરાઈ ગયો અને એ-૧ને ગાળો આપવા લાગ્યો તથા છરીથી ઘા મારવા લાગ્યો. તે દરમિયાન ઝપાઝપી થઈ અને એ-૧ના ડાબા જાંઘ પર એક ઘા

પડ્યો, જેમાંથી લોહી નીકળ્યું. ત્યારબાદ, આ ઝપાઝપી દરમિયાન, તેઓ વેરાંડા-ઓટા (ઉપરના ભાગ) પરથી નીચેના ભાગે પડી ગયા, અને બીજો ઘા જમણા હાથ પર પડ્યો, અને આ ઝપાઝપી દરમિયાન મૃતકને છરીની ઈજાઓ થઈ અને છરી ત્યાં જ રહી ગઈ. ત્યારબાદ એ-૧ લાઠી સરકારી હોસ્પિટલ ગયો, જ્યાં તેને દાખલ કરવામાં આવ્યો અને તેણે મૃતક વિરુદ્ધ ફરિયાદ પણ દાખલ કરી હતી. તેની પાસે કોઈ છરી નહોતી, કારણ કે છરી ઘરના વેરાંડામાં જ રહી ગઈ હતી. એ-૧એ વધુમાં જણાવ્યું કે તે એ-૩ને પોતાની સાક્ષી તરીકે તથા લાઠી પોલીસ સ્ટેશનના પોલીસ કોન્સ્ટેબલને, જ્યાં ફરિયાદ નોંધાઈ હતી, પરીક્ષણમાં લેવા માગતો હતો. એ-૨એ તેની વધુ નિવેદનમાં કશું કહ્યું નહોતું, પરંતુ એ-૩એ તેની વધુ નિવેદનમાં જણાવ્યું હતું કે તેને ખોટી રીતે આરોપી તરીકે સંડોવવામાં આવી છે. તેણે ઘટના જોઈ હતી, અને તે અદાલત સમક્ષ શપથપૂર્વક હકીકતો જણાવશે. ઉપરોક્ત ઉપરાંત, એ-૩ દ્વારા લેખિતમાં વધારાનું વધુ નિવેદન રજૂ કરવામાં આવ્યું, જેમાં મોટા ભાગે એ-૧એ જણાવેલ વાતો જ પુનરાવર્તિત કરવામાં આવી હતી અને વધુમાં જણાવ્યું હતું કે ઘટના તેણે અને તેના સસરા હિંમતભાઈ બાલારે જોઈ હતી, જેમનું અવસાન થઈ ચૂક્યું છે. એ પણ જણાવાયું હતું કે આંક-૧૦૦નો પંચનામો ઊભો કરવામાં આવ્યો હતો અને તેને ખોટી રીતે આરોપી તરીકે સંડોવવામાં આવી હતી, જેથી તે પોલીસ સમક્ષ આંખે જોનારી સાક્ષી તરીકે હકીકતો ન જણાવી શકે. તેણે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે તેણે કોઈ પુરાવો નષ્ટ કર્યો નથી અને તેણે લોહી લાગેલાં કોઈ કપડાં એ-૨ને આપ્યાં નથી, તથા બંનેને પોલીસે ખોટી રીતે સંડોવ્યા હતા. તેણીએ એ પણ જણાવ્યું

હતું કે છરી, વસ્તુ નં. ૧૫, વેરાંડાની અંદર જ રહી ગઈ હતી, પરંતુ પોલીસે તે સ્થળેથી લઈ લીધી હતી. એ-૪એ તેની વધુ નિવેદનમાં માત્ર એટલું જ જણાવ્યું હતું કે તેને કેસમાં ખોટી રીતે સંડોવવામાં આવ્યો છે. જણાય છે કે ત્યારબાદ બચાવ પક્ષે બે સાક્ષીઓની પરીક્ષા કરી, જેમાં એક એ-૩ હતી અને બીજો લાઠી પોલીસ સ્ટેશનના નરેન્દ્રભાઈ ડી. વાઘેલા હતા, જેમણે એ-૧ની ફરિયાદ નોંધેલી હતી.

૩. ત્યારબાદ માનનીય સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશે ફરિયાદ પક્ષ અને બચાવ પક્ષની દલીલો સાંભળી અને માનનીય સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશે નિષ્કર્ષ નોંધ્યો કે ફરિયાદ પક્ષ એ-૧ વિરુદ્ધ ધારા ૩૦૪ ભાગ ૧ હેઠળ દંડનીય ગુનો અને એ-૨ તથા એ-૩ વિરુદ્ધ ભારતીય દંડ સંહિતાની ધારા ૨૦૧ સહપઠિત ધારા ૩૪ હેઠળ દંડનીય ગુનો સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યો છે. માનનીય સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશે વધુમાં નોંધ્યું કે ફરિયાદ પક્ષ એ-૪ વિરુદ્ધ કેસ સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યો નથી. ત્યારબાદ માનનીય સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશે સજાની બાબતે ફરિયાદ પક્ષ અને બચાવ પક્ષની દલીલો સાંભળી અને ત્યારપછી એ-૧ને ભારતીય દંડ સંહિતાની ધારા ૩૦૪ ભાગ ૧ હેઠળના દંડનીય ગુના બદલ ૧૦ વર્ષની કઠોર કેદ તથા રૂ. ૨,૦૦૦/-નો દંડ, અને દંડની ચુકવણીમાં ડિફોલ્ટ થાય તો વધુ છ માસની સાદી કેદની સજા ફરમાવી. માનનીય સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશે એ-૨ અને એ-૩ને ભારતીય દંડ સંહિતાની ધારા ૨૦૧ હેઠળના ગુના બદલ ૨ વર્ષની કઠોર કેદ તથા રૂ. ૧,૦૦૦/-નો દંડ, અને દંડની

ચુકવણીમાં ડિફોલ્ટ થાય તો વધુ ત્રણ માસની સાદી કઠોર કેદની સજા ફરમાવી. માનનીય સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશે અન્ય આરોપોમાંથી આરોપીઓને નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો. ચુકાદામાંથી જણાય છે કે સંબંધિત આરોપીઓ દ્વારા તે જ દિવસે દંડની રકમ જમા કરવામાં આવી હતી. આ પરિસ્થિતિમાં, વર્તમાન અપીલો આ અદાલત સમક્ષ છે.

જ. અમે નોંધીએ છીએ કે ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૬૫૭ / ૨૦૧૦ એ એ-૨ અને એ-૩ દ્વારા તેમના પર થયેલી દોષસિદ્ધિ અને લાદવામાં આવેલી સજાના વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવી છે, જ્યારે ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૧૩ / ૨૦૧૦ એ એ-૧ દ્વારા તેના પર થયેલી દોષસિદ્ધિ અને લાદવામાં આવેલી સજાના વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવી છે, અને ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૮૧ / ૨૦૧૦ એ રાજ્ય દ્વારા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળ એ-૧ને આપવામાં આવેલા નિર્દોષ છૂટકારાના વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવી છે, જ્યારે ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૫૬૦ / ૨૦૧૧ મૂળ ફરિયાદી ટ્રિકલબેન પી.ડબ્લ્યુ.-૧ દ્વારા તમામ આરોપીઓ સામે, આરોપિત ગુનાઓ માટે માનનીય સત્ર અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દોષ છૂટકારાને પડકારતી, દાખલ કરવામાં આવી છે।

પ. અપીલકર્તાઓની સંબંધિત અપીલોમાં તમામ આરોપીઓ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી લાખાણી, મૂળ ફરિયાદી તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી એ.ડી. શાહ, તથા તમામ અપીલોમાં રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન વધારાના સરકારી અભિયોજક શ્રી કે.એલ. પંડ્યા એ અમને રેકર્ડ પરની સમગ્ર પુરાવા

પરથી લઈ ગયા છે. અમે વિજ્ઞાન સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા નોંધાયેલા ચુકાદા અને કારણો પર વિચાર કર્યો છે. અમે કેસના રેકર્ડ અને કાર્યવાહી પર પણ વિચાર કર્યો છે.

૬. ફરિયાદ પક્ષના કેસ મુજબ, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળ દંડનીય ગુનામાં એ-૧નો દોષ સાબિત કરવા માટે તથા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૦૧ હેઠળ દંડનીય ગુનામાં એ-૨ અને એ-૩નો દોષ સાબિત કરવા માટેના મહત્વપૂર્ણ સાક્ષ્યનો સારાંશ નીચે મુજબ છે:

૭. ટ્વિકલેબેન (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧) (આંક ૮૪) ફરિયાદી છે અને તેણે ગરમાગરમ બોલાચાલી, ઉશ્કેરાટ, થોડા અંશે થયેલી ઝપાઝપી તથા ત્યારબાદ અ-૧ દ્વારા મૃતકને છરીના ઘા મારવાની ઘટનાનું સાક્ષીપણે અવલોકન કર્યું હોવા બાબતે ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું છે. ઉક્ત સાક્ષીની પ્રતિપૂરણામાં બચાવ પક્ષ કોઈ પણ મહત્વપૂર્ણ વિસંગતિ બહાર લાવી શક્યો નથી, પરંતુ બચાવ પક્ષનો પ્રયાસ એવો હતો કે ઝપાઝપીની ઘટના અને થયેલી ઈજા ઘરનાં પેરાંડા/આંગણામાં બની હતી અને ઓઘડજીભાઈના ઘરની સીમાની પાછળના સ્થળે નહોતી. ટ્વિકલેબેનની પ્રતિપૂરણામાં, તેમણે પોતાની નજરે જોયેલી ઘટનાનું વર્ણન કર્યું છે અને તેમણે એ પણ જણાવ્યું છે કે અ-૧એ તેમને પકડી નહોતી, અ-૧ દ્વારા કોઈ મુક્કો પણ મારવામાં આવ્યો નહોતો, કોઈ ઈજા પણ પહોંચાડવામાં આવી નહોતી, તથા અ-૧ દ્વારા તેમને કોઈ ધમકી પણ આપવામાં આવી નહોતી. પ્રતિપૂરણા સહિતના સમગ્ર પુરાવાના વાંચન પરથી

અમને એવું માનવું શક્ય નથી કે તેમણે ઘટનાનું અવલોકન કર્યું નહોતું અથવા કે આરોપીઓ તરફથી રજૂ કરવામાં આવ્યા મુજબ તેમને બનાવટી પ્રત્યક્ષદર્શી તરીકે ઊભાં કરવામાં આવ્યા હતા. તેમણે ઈજા પહોંચાડવામાં ઉપયોગમાં લેવાયેલા કપડાં તથા છરીની ઓળખ કરી છે.

૮. બીજા પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષી તરીકે, ફરિયાદ પક્ષના કેસ મુજબ, ગુનવંતભાઈ (પ.સા.સ. ૭) (આંક ૧૧૨) છે. તેમના નિવેદન પરથી જણાય છે કે તેઓએ ઘટના તે વખતે જોઈ હતી જ્યારે મૃતક ઘરમાંથી દોડતો બહાર આવ્યો હતો, અને એ-૧ તેની પાછળ દોડી રહ્યો હતો; અને તેમણે જોયું હતું કે જ્યારે મૃતક ઓઘડજીભાઈના ઘર પાછળ પહોંચ્યો, ત્યારે એ-૧એ મૃતકને પકડીને છરીથી ઘા માર્યા હતા. ઉક્ત સાક્ષી મુજબ, ટ્વિકલેબેન પ.સા.સ. ૧ પણ ત્યાં હાજર હતા. તેમના નિવેદન અનુસાર, મૃતક પડી ગયો હતો અને ત્યારબાદ તે ઊભો થઈને આશરે ૭-૮ પગલાં ચાલ્યો હતો, અને તે ફરી પડી ગયો હતો, તથા આ દરમિયાન એ-૧ છરી લઈને ભાગી ગયો હતો. પડતર પૂછપરછમાં બચાવપક્ષ કોઈપણ મહત્વપૂર્ણ વિરોધાભાસ ઉપસ્થિત કરવામાં સફળ થયું નથી. ઉલટું, ઉક્ત સાક્ષીની પડતર પૂછપરછમાં એવું બહાર આવ્યું છે કે તેમણે મૃતકના કપડાં પર લોહી જોયું હતું, પરંતુ એ-૧ના કપડાં પર લોહી જોયું ન હતું. એ સાચું છે કે પડતર પૂછપરછમાં તેઓ શરીરના કોઈ વિશિષ્ટ ભાગ પર થયેલી ચોક્કસ ઈજા જણાવવામાં સમર્થ રહ્યા નથી, પરંતુ, અમારા મતે, એ કારણે એ-૧ દ્વારા મૃતકને ઈજા પહોંચાડવાની ઘટનાના પ્રત્યક્ષદર્શી તરીકે તેમની સાક્ષીનો

અસ્વીકાર થતો નથી, ખાસ કરીને જ્યારે તેમણે કહ્યું હતું કે એ-૧એ મૃતકને છરીથી આડેઘડ ઘા માર્યા હતા અને પડતર પૂછપરછમાં આ ભાગનો કોઈ વિરોધ કરવામાં આવ્યો નથી. વધુમાં, સનીલ પ.સા.સ. ૮ આંક ૧૧૩ની ઉપસ્થિતિ ફરિયાદ પક્ષે એટલા અંશે સાબિત કરી છે કે તેમણે બૂમાબૂમ સાંભળી હતી અને તેઓ બજારમાં પહોંચ્યા હતા, અને જોયું હતું કે ઓઘડજીભાઈના ઘર પાસે મૃતક ઇજાગ્રસ્ત હાલતમાં પડ્યો હતો અને એ-૧ના હાથમાં છરી હતી તથા તે ઉગ્ર સ્વરમાં બોલી રહ્યો હતો. તેમની સાક્ષી ફરિયાદ પક્ષના કેસને એટલા અંશે સમર્થન આપે છે કે તેઓ મૃતક, તેની પત્ની અને એક અજાણ્યા વ્યક્તિ સાથે સુરતથી શામલા ટ્રાવેલની બસમાં મુસાફરી કરી રહ્યા હતા, જે ફરિયાદ પક્ષ મુજબ ગુનવંતભાઈ પ.સા.સ. ૭ હતા.

૯. ડૉક્ટર દલપત ફરિયાદપક્ષના સાહેદ૧૦ આંક ૧૧૮નું તબીબી પુરાવા મૃતકના શરીર પર થયેલી ઇજાના સંદર્ભે ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપે છે. ઉક્ત ડૉક્ટર મુજબ, પોસ્ટમોર્ટમ કરવામાં આવ્યું ત્યારે કાપેલા ઘાની ચાર ઇજાઓ અને અન્ય છોલાચેલાના ઘા હતા. ડૉક્ટરના અભિપ્રાય મુજબ, ઇજા નં.૧ અને ૨ તીક્ષ્ણ કાપક સાધનથી થઈ શકતી હતી અને ઇજા નં.૨ વેન્ટ્રિકલ સુધી પહોંચી હતી તથા જમણા વેન્ટ્રિકલમાં ૩ સેમી x ૧ સેમી x ૨ સેમીનું છરીનું ઘા હતું. ઉક્ત ડૉક્ટરના પુરાવા મુજબ, ઇજા નં.૨ ઘાતક હતી અને સ્વાભાવિક ક્રમમાં મૃત્યુ થવા માટે પૂરતી હતી. કેસની વસ્તુ આંક નં.૧૫ તેમને બતાવવામાં આવી હતી અને તેમણે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે ઇજા નં.૧ થી જ ઉક્ત છરીથી

થઈ શકતી હતી. કોસએક્ઝામિનેશનમાં, તેમણે બચાવ પક્ષની એ સૂચનાને સ્વીકારી નહોતી કે જો કોઈ વ્યક્તિ છરી પકડીને ૩૪ ફૂટ ઊંચાઈથી પડી જાય તો ઈજા નં.૨ થઈ શકતી હતી. ઝપાઝપી બાબતે પણ, ઉક્ત સાક્ષીએ અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે જો વ્યક્તિ પોતે જ છરી પકડી રાખે તો ઈજા નં.૨માં વર્ણવ્યા મુજબ એટલી ઊંડી ઈજા થતી નથી. તેમણે સ્પષ્ટપણે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે ઝપાઝપીમાં ઈજા નં.૨ થઈ શકતી નથી. પોસ્ટમોર્ટમ નોંધ આંક ૧૨૪ની વિગતો ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા સાબિત કરવામાં આવી છે. રાઈસિંહ સર્સિંહ ફરિયાદપક્ષના સાહેદપ આંક ૧૦૫ના પુરાવા દ્વારા, અ.૨ની હાજરીમાં છરીના હથિયારની શોધ માટેનું પંચનામું સાબિત થયું છે. છરી પર લોહીના ડાઘા મળ્યા છે અને એફ.એસ.એલ. અહેવાલ (સેરોલોજિકલ અહેવાલ) આંક ૧૪૮ બતાવે છે કે લોહીનો જૂથ મૃતકના લોહી જૂથ સાથે મેળ ખાતો હતો. બચાવ પક્ષની દલીલ એ છે કે અ.૧નો લોહીનો જૂથ મૃતક જેવો “એ” હતો અને ઈજા પણ અ.૧ને છરીથી થઈ હતી. જોકે, અમારા મત મુજબ, આ બાબતે ફરિયાદ પક્ષના પુરાવાનું મૂલ્યાંકન અન્ય પુરાવાઓના પ્રકાશમાં કરવું જરૂરી છે અને માત્ર એટલા આધારે કે અ.૧નો લોહીનો જૂથ મૃતક જેવો જ હતો, તેને અસ્વીકાર કરી શકાય નહીં. ફરિયાદ પક્ષે ૨જૂ કરેલો અન્ય સંકળાયેલ પુરાવો પ્રેમજી કનજી દાસલાણિયા ફરિયાદપક્ષના સાહેદ આંક ૧૧૫ મારફતે કપડાંની શોધનો છે. તેઓ એક સ્વતંત્ર સાક્ષી છે અને તેમના પિતરાઈ ભાઈ ધીરુભાઈ અ.૨ સાથે તેમની કોઈ વૈરભાવના નથી. તેમના સાક્ષ્યમાં બહાર આવ્યું છે કે અ.૨ને અ.૩ દ્વારા ધોવા માટે આપેલા કપડાં મળ્યા હતા અને જ્યારે તેઓ ખેતીના ખેતરમાં ગયા હતા ત્યારે

તેમણે એવી બેગમાં લોહીવાળા કપડાં જોયા હતા. અ.રએ તેમને જણાવ્યું હતું કે જ્યારે તેઓ બેગ પરત આપવા ગયા ત્યારે અ.૩ અથવા અ.૧ (હિમ્મતદાદાના પિતા) ત્યાં હાજર નહોતા અને તેથી તેઓ બેગ લઈ આવ્યા હતા. અ.રએ તેમને જણાવ્યું હતું કે તેમણે બેગ લાલજીને (ઉક્ત સાક્ષીના પુત્રને) આપી હતી અને છરી બહાર કાઢી લેવામાં આવી હતી. ઉક્ત સાક્ષી મુજબ, અ.રએ લાલજીને કહ્યું હતું કે ૨૪ પથ્થરો મૂકી પછી તેને ફૂવામાં ફેંકી દેવી અને તેના પુત્રએ લોહીવાળા કપડાં ધરાવતી ઉક્ત બેગ ફૂવામાં ફેંકી હતી. કપડાં તેમને કેસની વસ્તુ આંક નં.૧૬ તરીકે બતાવવામાં આવ્યા હતા અને તેમણે તેને ઓળખી હતી તેમજ તે એ જ બેગ હોવાનું પણ ઓળખ્યું હતું અને તેમણે એ પણ જણાવ્યું હતું કે એ જ વસ્તુઓ તેમના પુત્રે ફેંકી હતી. કોસએક્ઝામિનેશનમાં, જ્યારે તેમને કેસની વસ્તુ આંક નં.૧૫ બતાવવામાં આવી ત્યારે તેમણે તેને એ જ છરી તરીકે માન્ય કરી હતી. તેમણે એ વાતનો ઇન્કાર કર્યો હતો કે તેમણે અગાઉ છરી જોઈ નહોતી. તેના વિપરીત, કોસએક્ઝામિનેશનમાં ખુલ્લું છે કે જ્યારે તેઓ પાઈપિલાઈન બિલાવવાના મજૂરી કામ માટે ગયા હતા ત્યારે તેમણે ઉક્ત છરી જોઈ હતી, જેનો ઉપયોગ અ.૧ દ્વારા પાઈપિલાઈન કાપવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો. ઉક્ત સાક્ષીની કોસએક્ઝામિનેશનમાં આવેલ પુરાવો અમારા મત મુજબ, બચાવ પક્ષની એ થિયરીને સંપૂર્ણપણે નકારી નાખે છે કે છરી મૃતકની હતી અને મૃતકે અ.૧ પર પ્રહાર કરવા માટે છરી કાઢી હતી. તેના વિપરીત, કોસએક્ઝામિનેશનમાં ખુલ્લું છે કે છરી અ.૧ની હતી અને અ.૧એ ભૂતકાળમાં પાઈપિલાઈન કાપવા માટે છરીનો ઉપયોગ કર્યો હતો. અમારા મત મુજબ, ઉક્ત સ્વતંત્ર સાક્ષીના સાક્ષ્યને

અવિશ્વસનીય ગણવા માટે કોઈ કારણ નથી. જો ઉક્ત ફરિયાદપક્ષના સાહેદના પુરાવાને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે, તો એવું કહી શકાય કે ફરિયાદ પક્ષ એ સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યો છે કે કપડાં અ.૩ દ્વારા અ.રને આપવામાં આવ્યા હતા અને એવા કપડાં ધરાવતી બેગ કૂવામાં ફેંકવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ, અ.ર ટોઈલેટ માટે ગયો ત્યારે તેણે મંદિરની પાછળ છરી છોડી હતી. ત્યારબાદ, અ.રની હાજરીમાં છરી પણ શોધી કાઢવામાં આવી હતી અને એ શોધ પંચનામું આંક ૧૦૬ દ્વારા વિધિવત સાબિત થયું છે. ઉક્ત પંચ રાઈસિંહ ફરિયાદપક્ષના સાહેદપના સાક્ષ્ય દ્વારા, ફરિયાદ પક્ષે લાલજી દ્વારા ફેંકવામાં આવેલી, કપડાં ધરાવતી બેગ કૂવામાંથી જમ્મ કરવામાં આવી હતી તે બાબત સાબિત કરી છે. ડામજી માંજી, ફરિયાદપક્ષના સાહેદજ આંક ૧૦૩ જમ્મી પંચનામું આંક ૧૦૪ માટે પંચ હતા. પંચનામાની વિગતો વિધિવત સાબિત થઈ છે. જ્યારે બેગ જમ્મ કરવામાં આવી, ત્યારે તે એક પ્લાસ્ટિકની બેગ હોવાનું જણાયું હતું અને તે બેગની અંદર લોહીના કાળા ડાઘાવાળા કપડાં પણ મળ્યા હતા. એફ.એસ.એલ. અહેવાલ (સેરોલોજિકલ અહેવાલ) આંક ૧૪૮નું વૈજ્ઞાનિક પુરાવા દર્શાવે છે કે કપડાં પરનું લોહી “એ” જૂથનું હતું, જે મૃતકના લોહી જૂથ સાથે મેળ ખાતું હતું. પ્રથમ અનુસંધાન અધિકારી મગનભાઈ હરીભાઈ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ૧૫ આંક ૧૩૭ના સાક્ષ્ય દ્વારા ફરિયાદ પ્રાપ્ત થવાના મુદ્દે ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન મળે છે. ઘનશ્યામસિંહ ગોહિલ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ૧૭ આંક ૧૪૧ના સાક્ષ્ય દ્વારા ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન મળે છે અને બચાવ પક્ષ કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં વિવિધ કેસની વસ્તુઓની જામિ અને શોધના મુદ્દે કોઈ

મહત્વપૂર્ણ વિરોધાભાસ લાવવા સફળ રહ્યો નથી, પરંતુ બચાવ પક્ષ તરફથી એવો પ્રયાસ દેખાય છે કે અ.૩ને સાક્ષી તરીકેના તેના પુરાવાને નિષ્ફળ બનાવવા માટે ગુનેગાર તરીકે ખોટી રીતે ફસાવવામાં આવ્યો હતો. ઉક્ત સાક્ષીની કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં બહાર આવ્યું છે કે અ.૧ દ્વારા લાઠી પોલીસ સ્ટેશનમાં કોસ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી, પરંતુ તેમણે વધુ તપાસ કરી નહોતી. અજીતસિંહ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ ૧૬ આંક ૧૪૦ના સાક્ષ્ય મુજબ, જ્યારે અ.૧ લાઠી હોસ્પિટલમાં દાખલ હતો ત્યારે તેના કપડાંની જાતિ ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા સાબિત કરવામાં આવી છે. આવા હેતુ માટેનું પંચનામું આંક ૧૧૦ અંગેનું રેકૉર્ડ અશોકભાઈ પારશોત્તમભાઈ ફરિયાદપક્ષના સાહેદ ૬ આંક ૧૦૭ના પુરાવા દ્વારા નોંધમાં આવ્યું છે.

૧૦. ઉપરોક્ત સાક્ષ્યો પરથી જણાય છે કે એ-૧ અને મૃતક વચ્ચે ઉગ્ર શબ્દવિનિમય, ગાળો-ગાલોચ, અને મુક્કા પ્રહારો થયા હતા અને ત્યારબાદ મૃતક દોડીને ઘરેથી બહાર આવ્યો હતો અને એ-૧ છરી લઈને તેની પાછળ ગયો હતો અને ત્યારપછી ઓઘડજીના ઘરના પાછળના ભાગે એ-૧એ છરીના પ્રહાર કર્યા હતા અને ત્યારબાદ એ-૧ ભાગી ગયો હતો, પરંતુ મૃતક ફરી ઊભો થઈ થોડાં પગલાં ચાલ્યો અને ત્યારબાદ પડી ગયો હતો. વધુમાં, સાક્ષ્યો પરથી જણાય છે કે એ-૧એ કપડાં કાઢી એ-૩ને છરી સાથે આપ્યાં હતા અને એ-૩એ વળી એ-૨ને આપ્યાં હતા, જેણે છરી પોતાના કબજામાં રાખી હતી, પરંતુ કપડાં ભરેલી થેલી લલજીને ફૂવામાં ફેંકવા માટે આપી હતી અને એ-૨એ છરી મંદિરના

પાછળના ભાગે મૂકી દીધી હતી. આ પછા બહાર આવ્યું છે કે ત્યારબાદ એ-૧ લાઠી ગયો હતો, જ્યાં તેને દવાખાનામાં દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો અને મળેલાં કપડાં પર લોહી લાગેલું હતું. પંડ્યા હરીશ્ચંદ્ર (પી.ડબ્લ્યુ.-૨) (આંક ૯૯)ના સાક્ષ્ય અને પંચનામા (આંક ૧૦૦) દ્વારા, ઓઘડજીના નિવાસસ્થાનની પાછળ બે સ્થળે લોહી હોવાનું ફરિયાદ પક્ષના કેસના સમર્થનમાં સાબિત થયું છે.

૧૧. બચાવ સાક્ષી ફરિયાદપક્ષના સાહેદ ૧ નર્મલાબેન (આંક ૧૬૭)એ પોતાના મુખ્ય પુરાવામાં જણાવ્યું હતું કે છરી મૃતકે કાઢી હતી અને તેણે તેમના પતિ (એ-૧)ની જાંઘ પર ઘા કર્યા હતા તથા જ્યારે એ-૧એ મૃતકના બંને હાથ પકડ્યા, ત્યારે ઝપાઝપીમાં તેઓ નીચે પડી ગયા હતા અને મૃતકની છરી તેની જ પોતાની દેહમાં ઘૂસી ગઈ હતી તથા છરી ઘરની અંદર જ રહી ગઈ હતી અને તેમણે તે છરીને કેસની મિલકત (મુદ્દા નં. ૧૫) તરીકે ઓળખી છે. ત્યારબાદ, પોલીસ દ્વારા છરી લઈ જવામાં આવી હતી. એ-૧ દ્વારા દાખલ કરાયેલો પ્રતિફરિયાદી મામલો નરેન્દ્રસિંહ (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ ૨) (આંક ૧૮૭)ના પુરાવા મારફતે રેકૉર્ડ પર આવ્યો છે. ઉક્ત ફરિયાદ મુજબ, ઘટના એ-૧ના નિવાસસ્થાનના આંગણામાં બની હોવાનું જણાવાયું છે અને ઈજા મૃતકને થઈ હોવાનું જણાવાયું છે. તેમ છતાં, અશોકભાઈ (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ ૬) (આંક ૧૦૭)ના પુરાવા દ્વારા, ગુનાસ્થળનું પંચનામું (આંક ૧૦૯) સાબિત કરવામાં આવ્યું છે અને એ-૧ના ઘરમાંથી કોઈ લોહીના ડાઘ મળ્યા નથી. વધુમાં, પંચનામું (આંક ૧૦૯) નર્મલાબેન એ-૩ની હાજરીમાં કરવામાં આવ્યું હતું. તેમણે પંચોની સામે આવી

કોઈ હકીકત ખુલાસી કરી નહોતી. બીજી મહત્વની બાબત એ છે કે એ-૧ દ્વારા દાખલ કરાયેલ પ્રતિફરિયાદ મુજબ, ઉક્ત ઝપાઝપીમાં સ્વરક્ષાના કારણે ઈજા થઈ હોવાનું સ્વીકારવામાં આવ્યું છે. એ-૧ના શરીર પર થયેલી ઈજાનું સ્વરૂપ અને કદ એમ.એલ.સી. અહેવાલ આંક ૧૫૨ દ્વારા રેકૉર્ડ પર આવ્યું છે અને ઉક્ત સાક્ષી મુજબ, ડાબી જાંઘ પર ૧-૧/૨ સેમી x ૧/૧/૨ સેમીનું કાપાનું ઘા ડાબી જાંઘ પર આશરે ૧ ½ ઇંચનું હતું. બચાવે પોતાના પુરાવામાં પ્રમાણપત્ર આપનાર ડોક્ટરને તપાસ્યા નથી. પરંતુ હકીકત એ રહે છે કે ઉક્ત પ્રમાણપત્ર આંક ૧૫૨ પર રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને તે રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યું છે. ઉપરોક્ત પુરાવા વધુમાં દર્શાવે છે કે એ-૧ને તેની ડાબી જાંઘ પર ૧ ½ સેમીની નાની ઈજા થઈ હતી અને બચાવ પક્ષ મુજબ, આ ઈજા તેને મૃતક સાથેની ઝપાઝપી દરમિયાન થઈ હતી.

૧૨. શ્રી લખાણી, અ.૧ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે દલીલ ઉઠાવી હતી કે તપાસ બેમાનપણે હાથ ધરવામાં આવી છે અને સત્ય બહાર લાવવા માટે હાથ ધરવામાં આવી નથી. રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અ.૧ દ્વારા કરાયેલું કોસ ફરિયાદ વિશે બિલકુલ તપાસ કરવામાં આવી નથી, અને તેમના મુજબ, તપાસ અધિકારીએ અ.૨, અ.૩ અને અ.૪ને ગુનામાં ફસાવવા માટે પુરાવા ગઢવાની હદ સુધી જઈને કામ કર્યું છે. શ્રી લખાણી, વિદ્વાન વકીલ મુજબ, નિર્મલાબેન, અ.૪, ઘટનાની આંખે જોનારી સાક્ષી હતાં, પરંતુ તેમની આંખે જોનારી સાક્ષી તરીકે નિવેદનો નોંધવાને બદલે, પોલીસે પુરાવાનો નાશ કરવા બદલ તેમને

ખોટી રીતે ફસાવ્યાં છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે આ પ્રકારનું વલણ ફરિયાદ પક્ષના કેસ માટે ઘાતક સાબિત થશે.

૧૩. ઉપરોક્ત દલીલની તપાસથી જણાય છે કે કોસ ફરિયાદનું તપાસ અધિકારી દ્વારા તપાસણું કરવામાં આવ્યું નથી, એ સાચું છે; પરંતુ કોસ ફરિયાદની સામગ્રીને જ જોવામાં આવે તો પણ, ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા અન્ય સાક્ષીઓના પુરાવાના આધારે આ મુદ્દાનું આગળ વધુ પરીક્ષણ થઈ શકે છે. અ-૧ની કોસ ફરિયાદમાં ત્રણ મુદ્દાઓનો ઉલ્લેખ છે: (૧) મૃતકે અ-૧ના પિતા હિમ્મતદાદાને ગાળો આપી, ત્યારબાદ ઉગ્ર શબ્દોચ્ચાર અને ઝઘડો થયો, (૨) મૃતકે છરી કાઢી અ-૧ પર ઘા કર્યો અને અ-૧ને ઈજાઓ પહોંચી, ત્યારબાદ વધુ ઝપાઝપી થઈ અને તેઓ વેરાંડા પરથી નીચેના ભાગમાં પડી ગયા, અને (૩) જ્યારે અ-૧એ મૃતકના બંને હાથ પકડી લીધા, ત્યારે છરી મૃતકને જ વાગી અને તેઓ નીચે પડી ગયા તથા મૃતકને ઈજા થઈ. ઉપર સંદર્ભિત ફરિયાદ પક્ષના પુરાવા પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે આરોપીના ઘર કે પરિસરમાં ક્યાંય પણ લોહી મળ્યું નહોતું અને તે પંચનામું અ-૩ની હાજરીમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું; તેમજ પંચો સમક્ષ પંચનામું તૈયાર કરતી વખતે તેણીએ લોહીના કોઈ ડાઘ હતા એવું પણ કહ્યું નહોતું. અ-૧ અને મૃતક વચ્ચે ઉગ્ર શબ્દોચ્ચાર અને ગાળાગાળી અંગે ફરિયાદ પક્ષનો કેસ લગભગ એવો જ છે કે તેની શરૂઆત અ-૧ના ઘરની અંદર થઈ હતી. તેમ છતાં, અ-૧ દ્વારા ઈજા પહોંચાડવામાં આવી હતી કે મૃતકને ઈજા પહોંચી હતી, પરંતુ હકીકત એ જ રહે છે કે ઘરની અંદર લોહી મળ્યું નથી;

અને તેથી કોસ ફરિયાદમાં દર્શાવેલી ઘરની અંદર ઇજા પહોંચાડ્યાની ઘટનાની વિગતો વિશ્વસનીય રહી શકતી નથી. વધુમાં, ફરિયાદ પક્ષના વિશ્વસનીય પુરાવા પરથી રેકૉર્ડ પર આવ્યું છે કે લોહી બે સ્થળે મળ્યું, પરંતુ ઓઘડજીના ઘરની પાછળના ભાગમાં. ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા તપાસાયેલા નેત્રસાક્ષીનું એ નિવેદન કે મૃતકને ઓઘડજીના ઘરની પાછળ ઇજા પહોંચી હતી, તેનું સમર્થન પંચનામાથી તથા સ્થળ પંચોના પુરાવાથી થાય છે; જ્યારે અ-૧ના પરિસર કે ઘરની અંદર ઇજા પહોંચાડ્યાની અથવા ઇજા મળ્યાની ઘટના બની હતી તે દર્શાવવા માટે કોઈપણ પુરાવાનો સમર્થક અંશ ઉપલબ્ધ નથી. વધુમાં, ડૉક્ટર દલપત પરમાર, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૦, આંક ૧૧૮ના નિષ્ણાત પુરાવાનો વિચાર કરવામાં આવે તો તેમણે સ્પષ્ટપણે નકારી કાઢ્યું છે કે જો ઇજા પડી જવાને કારણે થઈ હોય, તો ઇજાઓનો સ્વરૂપ મૃતકના શરીર પર જે રીતે મળ્યું હતું તેવો ન હોઈ શકે, ખાસ કરીને ઇજા નં. ૨. વધુમાં, કોસ ફરિયાદમાં ઝપાઝપી દરમિયાન મૃતકને થયેલી એક ઇજાનો ઉલ્લેખ છે, જ્યારે પોસ્ટ-મોર્ટમ નોંધ દર્શાવે છે કે મૃતકના શરીર પર એકથી વધુ ઇજાઓ હતી. ઇજા નં. ૨ ઊંડી છે, પરંતુ પાછળના ભાગે છે અને અન્ય ઇજાઓ મૃતકના હાથના પાછળના ભાગે છે. આવી ઇજા વ્યક્તિ પોતે જ પહોંચાડવા ઈચ્છે તોય સામાન્ય પરિસ્થિતિમાં, વિવેકપૂર્ણ સાવચેતી લાગુ કરીએ તો પણ, શક્ય નથી; અને આ મુદ્દાને નિષ્ણાત ડૉક્ટર દલપત, ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧૦, આંક ૧૧૮ના અભિપ્રાયથી પણ આધાર મળે છે. આ પરિસ્થિતિઓમાં, અમે માનીએ છીએ કે જો કોસ ફરિયાદની સામગ્રીને ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા તપાસાયેલા સાક્ષીઓના પુરાવાના પ્રકાશમાં

જોવામાં આવે, તો સ્પષ્ટ થાય છે કે ઘરની અંદર ઈજા પહોંચાડવાની અથવા ઈજા મળવાની ઘટનાની બાબતે તથા અ-૧એ મૃતકના બંને હાથ પકડી લીધાના કારણે મૃતકને ઈજાઓ થઈ હોવાની બાબતે કોસ ફરિયાદની વિગતોને કોઈપણ રીતે આધાર મળતો નથી, અને વિવેકપૂર્ણ સાવચેતી લાગુ કર્યા પછી તેને વિશ્વસનીય પણ કહી શકાય તેમ નથી. આ પરિસ્થિતિઓમાં, અમે માનીએ છીએ કે અ-૧ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી કોસ ફરિયાદનું તપાસ અધિકારી દ્વારા માત્ર તપાસણું ન કરવું, ફરિયાદ પક્ષના કેસ માટે ઘાતક ગણાવી શકાય નહીં. તેથી, આ દલીલ સ્વીકારી શકાય તેમ નથી. તપાસ અધિકારી દ્વારા પુરાવાની રચના કરવામાં આવી હોવાની અથવા આરોપિત ગુનાઓ બાબતે અ-૨, અ-૩ અને અ-૪ને ખોટી રીતે ફસાવવામાં આવ્યા હોવાની અન્ય દલીલો, અમારા મત મુજબ, ફરિયાદ પક્ષના કેસનો વિચાર કરતી વખતે તપાસી શકાય છે. કહેવાની ખાસ જરૂર નથી કે માત્ર કોઈ વ્યક્તિ ઘટનાનો નેત્રસાક્ષી છે એટલા કારણે, પરંતુ પછીથી તે પુરાવો નષ્ટ કરવામાં સંડોવાયેલો હોવાનું જણાય, તો એવો નેત્રસાક્ષી પુરાવો નષ્ટ કરવા બદલ ગુનાના પરિણામથી મુક્ત થઈ શકશે નહીં. કોઈ પણ સંજોગોમાં, અ-૩એ ડી.ડબ્લ્યુ.-૧ તરીકે સાક્ષીપેટીમાં હાજરી આપી છે, અને ફરિયાદ પક્ષના કેસનો વિચાર કરતી વખતે અ-૩નો પુરાવો ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે. તેથી, માત્ર એટલા કારણે કે અ-૩એ ઘટના જોઈ હતી, પરંતુ પુરાવો નષ્ટ કરવા સંબંધિત ગુનામાં તેણીને આરોપી તરીકે દર્શાવવામાં આવી હતી, તે ફરિયાદ પક્ષના કેસ માટે ઘાતક ગણાય એવું અમે માનતા નથી.

૧૪. અપીલકર્તાની તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી લાખાણીએ આગળ દલીલ કરી હતી કે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા કપડાંની બે જોડીઓ મળી આવી હતી અને શોધવામાં આવી હતી તથા ફરિયાદ પક્ષના કેસ મુજબ બંને જોડીઓ એ-૧ની હતી અને બંને જોડીઓમાંથી લોહી પણ મળ્યું હતું. રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે ઘટનાસમયે એ-૧એ પહેરેલી કપડાંની ચોક્કસ જોડી અંગેનો મુદ્દો ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા અસ્પષ્ટ જ રહ્યો છે. રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી ફરિયાદ પક્ષ વિશ્વસનીય પુરાવાથી ઉક્ત મહત્વપૂર્ણ બાબત સમજાવી ન આપે, ત્યાં સુધી એવી સ્થિતિ ફરિયાદ પક્ષના કેસ માટે ઘાતક સાબિત થશે અને તેથી, આરોપીને લાભ આપવામાં આવે.

૧૫. આ દલીલ પ્રથમ દષ્ટિએ આકર્ષક જણાઈ શકે, પરંતુ સૂક્ષ્મ પરીક્ષણ કરતાં એવું જણાય છે કે ઘટનાના સમયે અ-૧એ પહેરેલી પ્રથમ વસ્ત્રજોડી તેણે પોતે છરી સાથે પોતાની પત્નીને આપી હતી, અને તેણીએ આગળ તે અરને સોંપી હતી; અરએ આગળ ચાલીને વસ્ત્રોની તે જોડી લાલજીને ફૂવામાં ફેંકવા માટે આપી હતી, જ્યારે છરી અર પાસે જ રહી હતી અને પછી મંદિર પાછળ મૂકી દેવામાં આવી હતી, જેની શોધ અરના કહેવા પર કરવામાં આવી હતી. આ બાબતનો આધાર ફરિયાદ પક્ષે પ્રેમજી (પી.ડબ્લ્યુ. ૯) (આંક ૧૧૫), લાલજીના પિતા તથા અરના ભાઈની સાક્ષી દ્વારા સ્થાપિત કર્યો હતો. ઉપર જણાવ્યા મુજબ છરીની શોધ ફરિયાદ પક્ષે રઈસિંહ (પી.ડબ્લ્યુ. ૫)ની સાક્ષી દ્વારા સાબિત કરી હતી, જે શોધ પંચનામા (આંક ૧૦૬)માં પંચ હતો. ઘટનાનો

સમય સવારે આશરે ૮ વાગ્યાનો છે. વધુમાં એવું પણ જણાય છે કે ત્યારબાદ અંદાજે ૧૧.૪૫ વાગ્યે, ત્રણ કલાકથી વધુના અંતરાલ પછી, અં ૧ પોતે જ હોસ્પિટલમાં દાખલ થયો અને પ્રતિઆરોપ દાખલ કર્યો. પરિસ્થિતિઓને ધ્યાને લેતા, અં ૧એ પોતાના વસ્ત્ર બદલીને અન્ય વસ્ત્ર પહેરી લીધા હોવાની શક્યતા નકારી શકાય તેમ નથી. જો ફરિયાદ પક્ષે એ સ્થાપિત કર્યું હોત કે ઘટનાના સમયે પહેરાયેલી વસ્ત્રજોડી અં ૧એ પહેલેથી જ પોતાની પત્નીને અં ૧ને આપવાના હેતુથી સોંપી હતી, તો સ્વાભાવિક રીતે અં ૧ હોસ્પિટલમાં દાખલ થયો ત્યારે જમ થયેલી વસ્ત્રોની બીજી જોડી અનુગામી ગણાત. તેથી, અં ૧એ એવું માનતા નથી કે આવો મુદ્દો ફરિયાદ પક્ષના કેસ માટે ઘાતક સાબિત થાય, જેમ દલીલ કરવામાં આવી છે.

૧૬. અપીલકર્તા તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી લાખાણીયે આગળ દલીલ કરી હતી કે અ-૧ના શરીર ઇજા અંગે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા કોઈ સ્પષ્ટીકરણ આપવામાં આવ્યું નથી, કારણ કે ફરિયાદ પક્ષે ઇજાની સ્વીકૃતિ તો આપી છે, પરંતુ તે ઇજા કઈ રીતે અને કયા પ્રકારે થઈ તેનું કોઈ સ્પષ્ટીકરણ નથી; અને તેથી આ પાસું પણ ફરિયાદ પક્ષના કેસ માટે ઘાતક સાબિત થશે.

૧૭. એ-૧નો એવો પક્ષ નથી કે ઘટના દરમિયાન તેને ઇજા થઈ નહોતી; બદલે બચાવ પક્ષનો સકારાત્મક દાવો એવો છે કે મૃતક સાથેની ઝપાઝપીમાં એ-૧ને ઇજા થઈ હતી. ફરિયાદ પક્ષના કેસ મુજબ પણ તીવ્ર શબ્દાવલી થઈ હતી અને ઝપાઝપી થઈ હતી. આવી પરિસ્થિતિમાં એવું કહી શકાય નહીં કે ઇજાનું

સંપૂર્ણપણે કોઈ જ સ્પષ્ટીકરણ મળ્યું નથી. આ તબક્કે, આપણે સર્વોચ્ચ અદાલતના હનુમંતપ્પા ભીમપ્પા દલવાઈ અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્યના કેસમાં આપેલા નિર્ણયનો, જે એર ૨૦૦૯ એસસી (સપ્પ.) ૧૫૮૮માં અહેવાલિત છે, ખાસ કરીને પરિચ્છેદ ૯ અને ૧૨માં કરાયેલા અવલોકનોનો, નીચે મુજબ ઉપયોગી સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ:

“૯. ઈજાઓની સંખ્યા હંમેશાં આક્રમણકર્તા કોણ હતો તે નક્કી કરવા માટે વિશ્વસનીય માપદંડ નથી. એ સર્વસામાન્ય નિયમ તરીકે કહી શકાય નહીં કે જ્યારે ઈજાઓ આરોપીઓના શરીર પર હોય, ત્યારે અનિવાર્ય રીતે એ અનુમાન ઊભું થવું જોઈએ કે આરોપીઓએ ખાનગી સંરક્ષણના અધિકારના ઉપયોગમાં આવી ઈજાઓ પહોંચાડી હતી. સંરક્ષણે આગળ એ પણ સ્થાપિત કરવું પડે કે આરોપી પર થયેલી આવી ઈજાઓ ખાનગી સંરક્ષણના અધિકારની આવૃત્તિને સંભાવ્ય બનાવે છે. ઘટના સમયે અથવા ઝપાઝપીના દરમિયાન આરોપીને થયેલી ઈજાઓનું ન સમજાવવું અત્યંત મહત્વપૂર્ણ પરિસ્થિતિ છે. પરંતુ માત્ર ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા ઈજાઓનું ન સમજાવવું દરેક કેસમાં ફરિયાદ પક્ષના કેસને અસર કરે એવું જરૂરી નથી. આ સિદ્ધાંત એવા કેસોમાં લાગુ પડે છે જ્યાં આરોપીને થયેલી ઈજાઓ નાની અને ઉપરથી હોય, અથવા જ્યાં પુરાવો એટલો સ્પષ્ટ અને દ્રઢ, એટલો સ્વતંત્ર અને નિર્લોભ, એટલો સંભાવ્ય, સુસંગત અને વિશ્વસનીય હોય કે તે ફરિયાદ પક્ષની તરફથી ઈજાઓ સમજાવવાની ચૂકના પ્રભાવને ઘણો પછાડી દે. [લક્ષ્મી સિંહ વિ. બિહાર રાજ્ય (એ.આઈ.આર. ૧૯૭૬ એસ.સી. ૨૨૬૩)

જુઓ]. આ કેસમાં, નીચલી અદાલતો દ્વારા એવું નોંધવામાં આવ્યું કે આરોપીઓ પર એક પણ ઈજા નહોતી, જ્યારે પી.ડબ્લ્યુ.ર ને મોટી સંખ્યામાં ઈજાઓ થઈ હતી અને તે એક મહિનાથી વધુ સમય માટે હોસ્પિટલમાં દાખલ રહ્યો હતો. ખાનગી સંરક્ષણના અધિકારની દલીલ અનુમાન અને કલ્પના પર આધારિત ન હોઈ શકે. આરોપીને ખાનગી સંરક્ષણનો અધિકાર ઉપલબ્ધ છે કે નહીં તે વિચારતી વખતે, તેના દ્વારા આક્રમણકર્તા પર ગંભીર તથા પ્રાણઘાતક ઈજા પહોંચાડવાની તક મળી હોઈ શકે કે નહીં, એ સંબંધિત નથી. આરોપીને ખાનગી સંરક્ષણનો અધિકાર ઉપલબ્ધ છે કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે સમગ્ર ઘટનાની કાળજીપૂર્વક તપાસ કરવી અને તેને તેના યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં જોવી આવશ્યક છે. કલમ ૯૭ ખાનગી સંરક્ષણના અધિકારના વિષયવસ્તુ સાથે સંબંધિત છે. આ અધિકારની દલીલમાં (૧) અધિકારનો ઉપયોગ કરનાર વ્યક્તિનું શરીર અથવા મિલકત; અથવા (૨) અન્ય કોઈ વ્યક્તિનું શરીર અથવા મિલકત સમાવિષ્ટ છે; અને આ અધિકાર શરીર વિરુદ્ધના કોઈપણ ગુનામાં, તેમજ મિલકત સંબંધિત ચોરી, લૂંટ, ગેરઈશદાપૂર્ણ નુકસાન અથવા ફોજદારી અતિક્રમણના ગુનાઓમાં અને આવા ગુનાઓના પ્રયાસોમાં વાપરી શકાય છે. કલમ ૯૯ ખાનગી સંરક્ષણના અધિકારની મર્યાદાઓ નિર્ધારિત કરે છે. કલમ ૯૬ અને ૯૮ ચોક્કસ ગુનાઓ અને કૃત્યો સામે ખાનગી સંરક્ષણનો અધિકાર આપે છે. કલમ ૯૬ થી ૯૮ તથા ૧૦૦ થી ૧૦૬ હેઠળ આપવામાં આવેલ અધિકાર પર કલમ ૯૯ દ્વારા નિયંત્રણ મૂકવામાં આવ્યું છે. સ્વેચ્છાએ મૃત્યુકારક ઈજા પહોંચાડવા સુધી વિસ્તરતો ખાનગી સંરક્ષણનો અધિકાર દાવો કરવા માટે આરોપીએ દર્શાવવું

પડશે કે એવી પરિસ્થિતિઓ હતી જેનાથી તેને વાજબી રીતે એવી આશંકા થતી હતી કે તેને મૃત્યુ અથવા ઘોર ઈજા પહોંચાડવામાં આવશે. મૃત્યુ પહોંચાડવા સુધી વિસ્તરતો ખાનગી સંરક્ષણનો અધિકાર હોવાનો દર્શાવવાનો ભાર આરોપી પર છે. ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૦૦ અને ૧૦૧ ખાનગી સંરક્ષણના અધિકારની મર્યાદા અને વ્યાપ નિર્ધારિત કરે છે.

૧૦. એક્સક્સક્સ

૧૧. બચાવ પક્ષના સાક્ષી ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧-નિર્મળાબેને (આંક ૧૬૭) પોતાની મુખ્ય જુવાનીમાં જણાવ્યું હતું કે છરી મૃતકે કાઢી હતી અને તેણે તેણીના પતિ (એ-૧)ની જાંઘ પર ઘા કર્યા હતા અને જ્યારે એ-૧એ મૃતકના બંને હાથ પકડ્યા ત્યારે ઝપાઝપીમાં તેઓ નીચે પડી ગયા હતા અને મૃતકની છરી તેને પોતાને જ વાગી હતી અને છરી ઘરની અંદર રહી ગઈ હતી, અને તેણીએ છરીને કેસની મિલકત (વસ્તુ નં. ૧૫) તરીકે ઓળખી છે. ત્યારબાદ, છરી પોલીસ લઈ ગઈ હતી. એ-૧એ દાખલ કરેલી સામી ફરિયાદ નરેન્દ્રસિંહ (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૨) (આંક ૧૮૭)ના પુરાવા દ્વારા રેકૉર્ડ પર આવી છે. ઉક્ત ફરિયાદ મુજબ, ઘટના એ-૧ના રહેઠાણના વાડામાં બની હોવાનું જણાવાયું છે અને ઈજા મૃતકને થઈ હતી. તથાપિ, અશોકભાઈ (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૬) (આંક ૧૦૭)ના પુરાવા દ્વારા ગુનાના સ્થળનું પંચનામું (આંક ૧૦૮) સાબિત થયું છે અને એ-૧ના ઘરમાંથી લોહીનો કોઈ ડાઘ મળ્યો નથી. વધુમાં, પંચનામું (આંક ૧૦૮) નિર્મળાબેને એ-૩ની હાજરીમાં કરવામાં આવ્યું હતું. તેણીએ પંચો સમક્ષ

આવી કોઈ હકીકત જાહેર કરી ન હતી. બીજું મહત્વનું પાસું એ છે કે એ-૧એ દાખલ કરેલી સામી ફરિયાદ મુજબ, ઉક્ત ઝપાઝપીમાં સ્વબચાવમાં ઈજા થઈ હોવાનું સ્વીકારાયું છે. એ-૧ના શરીર પરની ઈજાનું સ્વરૂપ અને કદ એમ.એલ.સી. રિપોર્ટ આંક ૧પર દ્વારા રેકૉર્ડ પર આવ્યાં છે અને ઉક્ત સાક્ષી મુજબ, ડાબી જાંઘ પરનો ૧.૫ સેમી x ૧.૫ સેમીનો છેદાયેલો ઘા ડાબી જાંઘ પર આશરે દોઢ ઇંચનો હતો. બચાવ પક્ષે પોતાના પુરાવામાં પ્રમાણપત્ર આપનાર ડૉક્ટરની તપાસ કરી નથી. પરંતુ હકીકત એ રહે છે કે ઉક્ત પ્રમાણપત્ર આંક ૧પર તરીકે રજૂ થયું હતું અને તે રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યું છે. ઉપરોક્ત પુરાવા વધુમાં દર્શાવે છે કે એ-૧ને તેની ડાબી જાંઘ પર દોઢ સેમીની નાની ઈજા થઈ હતી અને બચાવ પક્ષ મુજબ, ઉક્ત ઈજા તેને મૃતક સાથેની ઝપાઝપીમાં થઈ હતી.

૧૨. નોંધનીય છે કે આંખે જોયેલા સાક્ષીઓની મોટી સંખ્યા હતી, જેમને ઈજાઓ પણ થયેલી હતી. ફરિયાદપક્ષના સાહેદ ૫, ૮, ૧૯, ૨૨ અને ૨૬ આવા સાક્ષીઓ છે, જેમની રજૂઆત સ્પષ્ટ, સુસંગત અને વિશ્વસનીય છે અને તેમની રજૂઆતને અસ્વીકારવાનું કોઈ કારણ નથી. નીચલી અદાલત અને હાઈકોર્ટે યોગ્ય રીતે તેમના પુરાવા પર આધાર મૂક્યો છે. વધુમાં, જ્યારે વાસ્તવિક પરિસ્થિતિનું ખાનગી બચાવના અધિકાર સંબંધિત કાનૂની સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં પરીક્ષણ કરવામાં આવે છે, ત્યારે સ્પષ્ટ થાય છે કે આ દલીલમાં કોઈ સાર નથી.

ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં હાલની અપીલમાં કોઈ merit નથી, તે ફગાવાને પાત્ર છે, અને અમે એ પ્રમાણે હુકમ આપીએ છીએ.”

૧૮. અમે સર્વોચ્ચ અદાલતના મરહેશ જાનાર્દન ગોન્ડે વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્યના મામલામાં આપેલા અન્ય એક નિર્ણયનો પણ ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ, જેનો અહેવાલ એ.આઈ.આર. ૨૦૦૯ એસ.સી. (સપ્લિ.) ૪૨૮(૨) માં પ્રકાશિત થયો છે અને ખાસ કરીને પરિચ્છેદ ૪૬ માં કરેલ અવલોકનો, જે નીચે મુજબ છે:

૪૬. આ અદાલતે ક્ષુદ્રા અને અન્ય વિ. હરિયાણા રાજ્ય [(૨૦૦૬) ૧૨ એસસીસી ૪૫૯] માં ઠરાવ્યું હતું કે માત્ર એટલા કારણો કે આરોપી પર થયેલી ઈજાઓ બાબતે ફરિયાદ પક્ષ સ્પષ્ટીકરણ આપવામાં નિષ્ફળ ગયો છે, જો અન્યથા આધારરૂપ પુરાવા વિશ્વસનીય જણાય, તો તે ફરિયાદ પક્ષની વાત પર શંકા કરવાની એકમાત્ર આધારભૂત જગ્યા બની શકતી નથી. હાલના કેસમાં, અમે એ મત પર છીએ કે ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૪, ૮ અને ૧૬ના પુરાવા, જેઓ ઈજાગ્રસ્ત અને બિનઈજાગ્રસ્ત ચક્ષુસાક્ષી છે અને જેમનો પુરાવો અન્ય મૌખિક તથા દસ્તાવેજી પુરાવા, જેમાં તબીબી પુરાવો પણ શામેલ છે, દ્વારા સમર્થિત છે, તેમને અવિશ્વસનીય માનીને અસ્વીકાર કરવા માટે કોઈ આધાર રજૂ થતો નથી; તેથી અપીલકર્તાના જમણા હાથની નાની આંગળી પર થયેલી સામાન્ય ઈજાનું ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા સ્પષ્ટીકરણ ન આપવું, રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ અપીલકર્તા

વિરુદ્ધ અપરાધ સિદ્ધ કરવા માટેના પ્રચંડ, સુસંગત, સ્થિર અને વિશ્વસનીય પુરાવાના પ્રકાશમાં, અપ્રસંગિક છે.

૧૯. તેથી, અમે આ દલીલ સ્વીકારી શકતા નથી કે એ-૧ના શરીર પર મળી આવેલ ઇજાનો તથ્ય ફરિયાદ પક્ષના કેસ માટે ઘાતક ગણાઈ શકે, જ્યારે ફરિયાદ પક્ષે અન્ય વિશ્વસનીય પુરાવા દ્વારા છરીથી મૃતકને ઇજા પહોંચાડવાના એ-૧ વિરુદ્ધના કેસને સાબિત કરવામાં સફળતા મેળવી છે।

૨૦. અપીલકર્તા તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી લાખાણીએ આગળ એવી દલીલ કરી હતી કે વસંતબેન, અજુવાલીબેન લાખાભાઈ, બાબુભાઈ, રમેશ, ગન્ધ્યામ, જગદીશ, સરિતાબેન, સુરેશ અને લાલજી જેવા મહત્વના સાક્ષીઓ, જેઓ સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ હતાં, તેમનો ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું નથી. દલીલ કરવામાં આવી હતી કે, તેથી, જ્યારે ફરિયાદ પક્ષે ઉક્ત સાક્ષીઓની પરીક્ષણ ન કરીને અદાલત સમક્ષ મહત્વપૂર્ણ પુરાવાનો એક અંશ દબાવી રાખ્યો છે અથવા કોઈ પણ સંજોગોમાં, સાક્ષીઓના પુરાવા રેકૉર્ડ પર રજૂ કર્યા નથી, ત્યારે એવું કહી શકાય કે ફરિયાદ પક્ષે અદાલત સમક્ષ તમામ પુરાવા ન્યાયસંગત રીતે રજૂ કર્યા નથી અને એવો મુદ્દો ફરિયાદ પક્ષના કેસ માટે ઘાતક સાબિત થશે તથા આરોપીને તેના લાભનો હક મળશે.

૨૧. શ્રી લાખાણીની ઉપરોક્ત દલીલ સ્વીકારી શકાય તેવી નથી, કારણ કે હવે સુસ્થાપિત છે કે સાક્ષીઓની પૂછપરછ કરીને આરોપી સામેનો કેસ સાબિત કરવાનો ભાર ફરિયાદ પક્ષ પર છે અને ફરિયાદ પક્ષ માટે તમામ સાક્ષીઓને

તપાસવા આવશ્યક નથી. જો કોઈ મહત્વપૂર્ણ તાર, જે આરોપીની દોષિતા દર્શાવવા માટે જરૂરી હોય, કોઈ મુખ્ય સાક્ષીની પૂછપરછ ન થવાને કારણે ખૂટતો હોય, તો બાબત ભિન્ન ધોરણે અને ભિન્ન વિચારણા હેઠળ આવી શકે; પરંતુ જો ફરિયાદ પક્ષ ઘટનાસમયે હાજર રહેલા પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓ, એટલે કે, ટ્વિકલબેન (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૧) – મૃતકની પત્ની અને ગુણવંત (ફરિયાદપક્ષના સાહેદ-૭) દ્વારા કેસ સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યો હોય અને વૈધકીય પુરાવા સાથે ચાકૂની શોધ તથા અન્ય દોષારોપક સામગ્રીના અન્ય પુરાવાઓ દ્વારા ઈજાઓ સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યો હોય, તો ઉપર જણાવ્યા મુજબ ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા કેટલાક સાક્ષીઓને છોડવામાં આવ્યા હોવાને કારણે ફરિયાદ પક્ષનો કેસ ઘાતક રીતે પ્રભાવિત થાય છે એવું અમે માનતા નથી. તેથી, આ દલીલ અસફળ રહે છે.

૨૨. શ્રી લખાણી, અપીલકર્તા તરફના વિદ્વાન વકીલે અંતમાં દલીલ કરી હતી કે, પરીક્ષણના હિતાર્થે એવું માનવામાં આવે કે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા તમામ પુરાવાઓને વિશ્વસનીય અને સ્વીકાર્ય માનવામાં આવે, તો પણ તે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪ ભાગ-૨ હેઠળનો ગુનો બનશે, અને તે કલમ ૩૦૪ ભાગ-૧ હેઠળના ગુનાનો અથવા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળના ગુનાનો મામલો નહીં ગણાય, જેમ કે રાજ્ય અથવા મૂળ ફરિયાદી દ્વારા દાખલ અપીલમાં દલીલ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે.

૨૩. જ્યારે રાજ્ય તરફથી માનનીય એ.પી.પી. શ્રી પંડ્યા તથા અપીલકર્તા મૂળ ફરિયાદી તરફથી ઉપસ્થિત માનનીય વકીલ શ્રી એ.ડી. શાહે દલીલ કરી હતી કે આ કેસ આઈ.પી.સી.ની ધારા ૩૦૨ હેઠળના અપરાધનો હતો અને નીચલી અદાલતના માનનીય સત્ર ન્યાયાધીશે ઠરાવ્યું તેમ આઈ.પી.સી.ની ધારા ૩૦૪ ભાગ-૧ હેઠળના અપરાધનો પણ નહોતો. માનનીય વકીલે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદ પક્ષે રજૂ કરેલા, અને જેને સામગ્રીરૂપે ખંડિત કરવામાં આવ્યા નથી, એવા પુરાવા મુજબ એ-૧ના ઘરમાં ગાળાગાળી અથવા ઉગ્ર શબ્દવિનિમય થયો હતો, પરંતુ જ્યારે મૃતકે દોડવાનું શરૂ કર્યું અને એ-૧ના ઘરમાંથી બહાર આવ્યો, ત્યારે એ-૧ છરી સાથે તેની પાછળ ગયો હતો અને તેને પકડીને મૃતકના શરીરના મહત્વપૂર્ણ ભાગ પર વિવેકરહિત રીતે છરીના ઘા કરવામાં આવ્યા હતા; અને તેથી આ આઈ.પી.સી.ની ધારા ૩૦૨ હેઠળના અપરાધનો કેસ હતો તથા આઈ.પી.સી.ની ધારા ૩૦૨ હેઠળનો માનનીય સત્ર ન્યાયાધીશનો નિર્દોષ છૂટકારાનો હુકમ રદ કરવામાં આવવો જોઈએ અને એ-૧ને આઈ.પી.સી.ની ધારા ૩૦૨ હેઠળના અપરાધ માટે દોષિત ઠરાવવામાં આવવો જોઈએ.

૨૪. આ બાબતે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા મહત્વના પુરાવાનો આપણે ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ, જેથી રાજ્ય તરફથી તેમજ મૂળ ફરિયાદી તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા દલીલના પરીક્ષણ માટે અને તે જ રીતે આરોપી માટે પણ તેનું પરીક્ષણ થઈ શકે. ફરિયાદ પક્ષના પુરાવામાંથી

સ્પષ્ટ થયું છે કે મૃતક દ્વારા ચાવીની માગણી કરવામાં આવતાં વિવાદની શરૂઆત થઈ હતી અને એ-૧ દ્વારા પ્રતિકાર કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારબાદ જ્યારે મૃતકે ચાવી માટે આગ્રહ કર્યો, ત્યારે તેના કારણે ઉગ્ર શબ્દોચ્ચાર, ગાળો-ગલોચ અને ઉશ્કેરણી થઈ હતી. રેકૉર્ડ પર આ પણ આવ્યું છે કે મૃતક એ-૧ના ઘરમાંથી બહાર આવ્યો હતો અને જ્યાં ઘટના બની હતી, એટલે કે ઓઘડજીના ઘરના પાછળના ભાગે, તે સ્થળ ત્યાંથી માત્ર આશરે ૬૦ ફૂટના અંતરે છે. વધુમાં, છરીના ઘા બંને હાથના પાછળના ભાગે મારવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ એક ઈજા શરીરના બાજુના ભાગે છે, જેણે શરીરના જીવનાવશ્યક ભાગને સ્પર્શ કર્યો હતો અને કુદરતી ક્રમમાં મૃત્યુ થવા માટે પૂરતી હતી. પરંતુ જ્યારે ઘા મારવામાં આવ્યા, ત્યારે ફરિયાદ પક્ષના કથન મુજબ પણ મૃતક દોડી રહ્યો હતો અને તેનું શરીર ગતિમાં હતું. આથી એવું જણાય છે કે મૃતકના દોડતી વખતે શરીરની ગતિએ ઈજા નં. ૨ના ઘાની ઊંડાઈ વધારી હોય શકે છે. વધુમાં પુરાવામાં એવું પણ આવ્યું છે કે એ-૧એ ઘા મારીને ભાગી ગયો, પરંતુ ત્યારબાદ મૃતક ઊભો થઈને છથી સાત ડગલા ચાલ્યો અને પછી પડી ગયો; અને લોહી બંને જગ્યાએ મળ્યું, એટલે કે જ્યાં ઘા મારવામાં આવ્યા હતા ત્યાં તથા જ્યાં મૃતક પડી ગયો હતો ત્યાં. આથી એવું જણાશે કે ઉશ્કેરણી શમ્યા બાદ એ-૧ ત્યાંથી ચાલી ગયો હતો અને એવું કહી શકાય કે મૃતકે એ-૧ના ઘા ખાઈને પડી ગયા પછી પણ એ-૧એ ફૂર રીતે વર્તન કર્યું નહોતું. આ તબક્કે, સર્વોચ્ચ અદાલતના રામપાલ સિંહ વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્યના કેસમાં, જે (૨૦૧૨) ૮ એસ.સી.સી., ૨૮૯ પર

નોંધાયેલ છે, તે નિર્ણય તરફ ઉપયોગી સંદર્ભ આપી શકાય છે અને ખાસ કરીને પરિચ્છેદ ૨૧ થી ૨૫માં કરાયેલ અંતિમ અવલોકનો, જે નીચે મુજબ છે:—

૨૧. સંહિતાની કલમ ૩૦૨ અને ૩૦૪ મુખ્યત્વે દંડાત્મક જોગવાઈઓ છે. જો કોઈ વ્યક્તિ આ પૈકીના કોઈપણ અપરાધ કરે, તો તેને ક્યું દંડપાત્ર પરિણામ ભોગવવું પડશે, તે આ કલમો જણાવે છે. આ બંને કલમોનું વિશ્લેષણ કરતી વખતે, અપરાધોમાં જે બાબતો સામાન્ય છે અને જે પ્રત્યેકને વિશિષ્ટ છે, તેને ધ્યાનમાં લેવું આવશ્યક છે. સદોષ માનવવધનો અપરાધ એવો અપરાધ છે, જે હત્યા હોઈ પણ શકે અને ન પણ હોઈ. જો તે હત્યા હોય, તો તે હત્યાને સમાન સદોષ માનવવધ ગણાય છે, જેના માટે સંહિતાની કલમ ૩૦૨માં દંડ નિર્ધારિત છે. કલમ ૩૦૪ એવી બાબતોને આવરે છે, જે કલમ ૩૦૨માં આવરી લેવામાં આવતી નથી, અને તે અપરાધને બે સ્પષ્ટ વર્ગોમાં વહેંચે છે, એટલે કે (એ) એવા કેસો જેમાં મૃત્યુ ઇરાદાપૂર્વક કરવામાં આવે છે; અને (બી) એવા કેસો જેમાં મૃત્યુ અનિચ્છાપૂર્વક પરંતુ જાણબૂઝીને કરવામાં આવે છે. પ્રથમ સ્થિતિમાં કેદની સજા ફરજિયાત છે અને મંજૂર મહત્તમ સજા આજીવન કેદ છે. દ્વિતીય સ્થિતિમાં કેદ માત્ર વૈકલ્પિક છે, અને મહત્તમ સજા માત્ર ૧૦ વર્ષ સુધીની કેદ સુધી વિસ્તરે છે. આ કલમની પ્રથમ જોગવાઈમાં માત્ર એવા કેસોનો સમાવેશ થાય છે જેમાં અપરાધ ખરેખર ‘હત્યા’ હોય છે, પરંતુ સંહિતાની કલમ ૩૦૦ના અપવાદોમાં માન્ય કરાયેલ પરિસ્થિતિઓના કારણે તેમાં શમન થયેલું હોય છે; બીજી જોગવાઈ માત્ર એવા કેસોને આવરે છે જેમાં આરોપીને કોઈ નિશ્ચિત વ્યક્તિને ઇજા

પહોંચાડવાનો ઇરાદો ન હોય. આ સંદર્ભે, અમે ફત્તા વિ. એમ્પરર, ૧૧૫૧. સી. ૪૭૬ ના મામલામાં આ અદાલતના ચુકાદાનો પણ ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ (સંદર્ભ: ડૉ. હરિ સિંહ ગૌર દ્વારા ભારતનું દંડ કાનૂન, ખંડ ૩, ૨૦૦૯)

૨૨. આમ, જ્યાં કરાયેલ કૃત્ય અન્ય વ્યક્તિને મારી નાખવાના સ્પષ્ટ ઇરાદા સાથે કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યાં તે સંહિતાની ધારા ૩૦૦ના અર્થમાં હત્યા ગણાશે અને સંહિતાની ધારા ૩૦૨ હેઠળ દંડનીય રહેશે; પરંતુ જ્યાં કૃત્ય ગંભીર અને અચાનક ઉશ્કેરણી હેઠળ કરવામાં આવ્યું હોય, જે આરોપી પોતે ન તો શોધી લાવ્યો હોય અને ન તો સ્વેચ્છાએ ઉશ્કેર્યું હોય, ત્યાં એવો ગુનો સંહિતાની ધારા ૩૦૦ના અપવાદોમાં આવે છે અને સંહિતાની ધારા ૩૦૪ હેઠળ દંડનીય છે. આવા વિષયો નક્કી કરવામાં મદદરૂપ થતું એક અન્ય સૂક્ષ્મ સાધન એ છે કે એવો ગુનો કેટલી ક્ષૂરતા અથવા નિર્દયતા સાથે કરવામાં આવ્યો છે તેની હદ.

૨૩. આ ચર્ચાનો એક મહત્વપૂર્ણ અનુસંધાન છે સંહિતાની ધારા ૩૦૪ના ભાગ ૧ અને ભાગ ૨ની જોગવાઈઓ વચ્ચેનો સ્પષ્ટ ભેદ. ધારા ૩૦૪ના બંને ભાગો વચ્ચેનો ભાષાત્મક ભેદ આ કલમની ભાષામાંથી જ સ્પષ્ટ જણાય છે. બે સ્પષ્ટ ભેદો છે, એક દંડ સંબંધિત છે, જ્યારે બીજો તે કૃત્ય કરવાના આશયના આધારે છે, કોઈ ઇરાદા વિના, પરંતુ આ જ્ઞાન સાથે કે તે કૃત્યથી મૃત્યુ થવાની સંભાવના છે. આવી નિર્ધારણા માટે સર્વત્ર લાગુ પડી શકે એવો કોઈ સીધાસાદો સૂત્રાત્મક નિયમ જણાવવો ન તો યોગ્ય છે, ન તો શક્ય છે. દરેક કેસનો અનિવાર્યપણે તેના પોતાના ગુણદોષના આધારે જ નિર્ણય કરવો પડે. અદાલતે સંહિતાની

જોગવાઈઓને કેસના તથ્યો પર લાગુ કરવાની અત્યંત સંવેદનશીલ ફરજ બજાવવાની હોય છે, અને તે સ્પષ્ટ રેખાંકન સાથે કે વર્તમાન કેસ કયા પ્રકારના કેસની શ્રેણીમાં આવે છે, તથા તે મુજબ આરોપીને દંડિત કરવો.

૨૪. આ અદાલતની એક પીઠે મોહિન્દર પાલ જોની વિ. પંજાબ રાજ્ય [૧૯૭૯ એઆઈઆર એસસી ૫૭૭]ના કેસમાં, આ ભેદને કેટલીક સ્પષ્ટતા સાથે રજૂ કરતાં, નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું :

૧૧. પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે કે અપીલકર્તા ધારા ૩૦૪ના ભાગ ૧ હેઠળ દોષિત હતો કે ભાગ ૨ હેઠળ. જો આરોપી વ્યક્તિ ખાનગી સંરક્ષણના અધિકારની મર્યાદા ઓળંગીને એવો કૃત્ય કરે, જેના પરિણામે મૃત્યુ થાય, અને તે મૃત્યુ કરવાના આશયથી અથવા એવી શારીરિક ઈજાઓ પહોંચાડવાના આશયથી કરે જે મૃત્યુ થવાની સંભાવના ધરાવતી હોય, તો તે ભાગ ૧ હેઠળ દોષિત ગણાશે. બીજી બાજુ, ધારા ૩૦૦ના કોઈ અપવાદોની અમલવારી પહેલાં જો એવું જણાય કે તે “જટલી” ખંડના અર્થમાં હત્યાનો દોષિત હતો, તો એવા આશયનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો નથી અને માત્ર એટલું જ તેના પર લાદવાનું રહે છે કે તેણે એ જાણ સાથે કૃત્ય કર્યું હતું કે તે મૃત્યુ થવાની સંભાવના ધરાવે છે, પરંતુ તેને મૃત્યુ કરવાના કોઈ આશય વગર અથવા એવી શારીરિક ઈજાઓ પહોંચાડવાના કોઈ આશય વગર, જે મૃત્યુ થવાની સંભાવના ધરાવતી હોય. તેથી આ સ્થિતિમાંથી કોઈ બચાવ જણાતો નથી, અને અપીલકર્તાને માત્ર ધારા ૩૦૪ના ભાગ ૨ હેઠળ જ દોષિત ઠરાવી શકાય, ભાગ ૧ હેઠળ નહીં.

૨૫. જેમ અમે પહેલેથી ચર્ચા કરી છે તેમ, કોઈ ગુનાને સંહિતાની ધારા ૩૦૪ના કોઈ એક ભાગમાં વર્ગીકૃત કરવું મુખ્યત્વે તથ્યનો પ્રશ્ન છે. તેનો નિર્ણય ગુનાની પ્રકૃતિ, ગુનેગારની ઇરાદા, વપરાયેલ હથિયાર, ઇજાઓનું સ્થાન અને સ્વરૂપ, પૂર્વ-નિયોજિત મનની હાજરી, ગુનાના આચરણમાં ભાગ લેનાર વ્યક્તિઓ તથા અમુક અંશે ગુનો આચરવાનો હેતુ, આ બધાને ધ્યાનમાં રાખીને કરવો પડે. આ તમામ પરિસ્થિતિઓના સંદર્ભમાં પક્ષકારોએ રજૂ કરેલા પુરાવા, આરોપી પર સંહિતાની કઈ દંડાત્મક જોગવાઈ હેઠળ દંડનીયતા આવે છે તે અંગે અદાલતને અંતિમ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં ખૂબ મદદરૂપ થાય છે. આ બાબતનો નિર્ણય બીજી દૃષ્ટિએ પણ થઈ શકે છે, એટલે કે ‘બહિષ્કરણના સિદ્ધાંત’નો અમલ કરીને. આ સિદ્ધાંતનો ઉપયોગ નિર્ધારણની દ્વિ-ચરણીય પ્રક્રિયા અપનાવીને કરી શકાય. પ્રથમ, અદાલત પ્રાથમિક નિષ્કર્ષ નોંધાવી શકે કે આરોપીએ સંહિતાની ધારા ૩૦૨ની મૂળભૂત જોગવાઈઓ હેઠળ દંડનીય ગુનો, એટલે કે, ‘હત્યાસમાન દોષિત હત્યા’, આચર્યો હતો કે નહીં. ત્યારબાદ, દ્વિતીય રીતે, તે તપાસ કરી શકે કે કેસ સંહિતાની ધારા ૩૦૦માં વિગતે દર્શાવેલી કોઈ અપવાદની પરિધિમાં આવે છે કે નહીં. આવું કરવાથી અદાલત દ્વારા પહોંચવામાં આવેલ નિષ્કર્ષ તથ્યની દૃષ્ટિએ યોગ્ય અને કાનૂની રીતે ટકી શકે તે બાબત દ્વિગણિત રીતે સુનિશ્ચિત થાય છે. આવો પ્રસ્તાવ અમે એટલા માટે રજૂ કરી રહ્યા છીએ કે આવા નિર્ધારણથી ફોજદારી ન્યાય વિતરણના હેતુઓ વધુ સારી રીતે સિદ્ધ થાય. આવું વિશેષ કરીને તેથી છે કે નિર્દોષતાની ધારણા અને ન્યાયસંગત સુનાવણીનો

અધિકાર આપણા ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રનો સાર છે અને આરોપીના અધિકારો તરીકે સ્વીકારવામાં આવ્યા છે.”

૨૫. જો વર્તમાન કેસનાં તથ્યોની ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિના પ્રકાશમાં વધુ તપાસ કરવામાં આવે, તો ઘટના ઉશ્કેરણીને કારણે બની હતી, કદાચ મિલકતના હિસ્સા બાબતના વિવાદને કારણે, અને એવી શારીરિક ઈજા કરવામાં આવી હતી જે મૃત્યુ થવાની સંભાવના ધરાવતી હતી. જોકે, જે બાબત ગુમ છે તે એ કે અ-૧ દ્વારા મૃતકના મૃત્યુને કારિત કરવાની પૂર્વનિયોજિત યોજના નહોતી. મૃતકના મૃત્યુને કારિત કરવા બાબતે અ-૧ તરફથી કોઈ પૂર્વનિયોજન હતું તે બાબતે ફરિયાદ પક્ષે કોઈ પુરાવો રજૂ કર્યો નથી. આવી પરિસ્થિતિમાં, અમારી અભિપ્રાય મુજબ આ કેસ આઈપીસીની કલમ ૩૦૪ ભાગ-૧ હેઠળ આવે છે અને આઈપીસીની કલમ ૩૦૨ હેઠળ નહીં. તેમ છતાં, માનનીય સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશે પણ આઈપીસીની કલમ ૩૦૪ ભાગ-૧ હેઠળના અપરાધનો કેસ હોવાનું નિશ્ચિત કર્યું છે, ભલે જુદા તર્ક પર આધારિત હોય; પરંતુ જ્યારે બે દષ્ટિકોણ સંભવ હોય, ત્યારે આઈપીસીની કલમ ૩૦૨ હેઠળના અપરાધ માટે દોષમુક્તિના હુકમ સામેની અપીલમાં અપીલીય સત્તાનો ઉપયોગ કરીને માનનીય સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશે અપનાવેલ દષ્ટિકોણને રદ કરવામાં કે તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં ન આવવો જોઈએ, સિવાય કે અપીલીય અદાલતનું અભિપ્રાય હોય કે એકમાત્ર સંભવિત દષ્ટિકોણ આઈપીસીની કલમ ૩૦૨ હેઠળના અપરાધનો જ છે. તેથી, અમને જણાય છે કે બાબતનું કોઈપણ રીતે મૂલ્યાંકન

કરવામાં આવે, તે આઈપીસીની કલમ ૩૦૨ હેઠળના અપરાધ માટેની દોષમુક્તિના હુકમ સામેની અપીલ મંજૂર કરવાનો કેસ બનતો નથી; પરંતુ એટલું નોંધવું પૂરતું છે કે આ કેસને આઈપીસીની કલમ ૩૦૪ ભાગ-૧ હેઠળના અપરાધ તરીકે ગણાવી શકાય. પરિણામે, અ-૧ માટેના વિદ્વાન વકીલ શ્રી લખાણી દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલ કે ઈજા એવી જાણ સાથે કરવામાં આવી હતી કે તેનાથી મૃત્યુ થવાની શક્યતા નહોતી અને, તેથી, કેસ આઈપીસીની કલમ ૩૦૪ ભાગ-૨ હેઠળના અપરાધમાં આવી શકે છે, સ્વીકારી શકાય નહીં.

૨૬. હવે આપણે ફરિયાદ પક્ષે એ-૨ અને એ-૩ વિરુદ્ધ રજૂ કરેલા કેસની તપાસ કરી શકીએ છીએ. જોકે, આ સંબંધમાં પુરાવાની ચર્ચા કરતાં પહેલાં, અમે નોંધીએ છીએ કે ફરિયાદી દ્વારા એ-૪ માટે માનનીય સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમ સામે અપીલ કરવામાં આવી છે અને, તેથી, એ-૨ અને એ-૩ વિરુદ્ધના પુરાવાની ચર્ચા કરતાં પહેલાં અમે આ મુદ્દાનું વિચારણા કરી શકીએ છીએ.

૨૭. અપીલકર્તા-ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા આ વાત માનવા અમને મનાવી શકાય તેમ નથી કે એ-૧ અને એ-૪ વચ્ચે પૂર્વસંમતિથી મૃતકના મૃત્યુ અંગેની કોઈ ષડયંત્રાત્મક પ્રવૃત્તિ સાબિત કરવા માટે કોઈ પણ પ્રાસંગિક પુરાવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. એ-૪, એ-૧, એ-૨ અને એ-૩ વચ્ચે પૂર્વસંમતિથી પુરાવાનો નાશ કરવાની ષડયંત્રાત્મક પ્રવૃત્તિ માટે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા કોઈ પ્રાસંગિક પુરાવું

રજૂ કરવામાં આવ્યું નથી. તેથી, આક્ષેપિત અપરાધો અંગે એ-૪ની સંડોવણી માટે ફરિયાદ પક્ષે કોઈ વિશ્વસનીય પુરાવું રજૂ કર્યું નથી. કોઈ પણ સ્થિતિમાં, એ-૪ને આપવામાં આવેલા નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમ સામે આ અદાલતની અપીલીય સત્તા મર્યાદિત રહેશે, કારણ કે જો બે દષ્ટિકોણ શક્ય હોય, તો અપીલીય સત્તાના ઉપયોગમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો કેસ બનતો નથી. તેથી, અમને જણાય છે કે મૂળ ફરિયાદી દ્વારા એ-૪ સામે કરાયેલી અપીલમાં ગુણદોષનો અભાવ છે.

૨૮. એ-૨ અને એ-૩ની સામે એ-૧ સાથેના પુરાવાના પાસા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરતાં, જેમ અગાઉ નોંધવામાં આવ્યું છે તેમ, ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રેકૉર્ડ પર એવું કોઈ પુરાવું રજૂ કરવામાં આવ્યું નથી કે એ-૧ દ્વારા મૃતકની હત્યા કરવાના કાવતરાની પૂર્વસંમતિ હતી. આગળ, અમે એવું ઠરાવ્યું છે કે ઘટના ઉશ્કેરણી તથા કી અને મિલકતમાં હિસ્સાની માગણીના કારણે ઊભા થયેલા વિવાદના પરિણામે શરૂ થઈ હતી. એ-૨ અને એ-૩ વિરુદ્ધ પુરાવાનો નાશ કરવાના આરોપ બાબતે, અમે અગાઉ પ્રેમજીભાઈ પી.ડબ્લ્યુ.-૯ આંક ૧૧૫ના પુરાવાનો ઉલ્લેખ કર્યો છે, જેના આધારે ફરિયાદ પક્ષ એ-૩ દ્વારા લોહી લાગેલાં કપડાં અને છરી એ-૨ને સોંપવાની સક્રિય ભૂમિકા નિભાવવામાં આવી હતી તે સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યો છે. વધુમાં, એ પણ સાબિત થયું છે કે એ-૩ પાસેથી એ-૨ને પ્રાપ્ત થયેલ, આરોપીઓનાં આ કપડાં અને છરી દોષારોપક સામગ્રી હોવાથી, એ-૨એ છરી અલગ રાખી અને કપડાં લાલજીને કૂવામાં ફેંકી

આપવા આપ્યાં હતા, તથા છરી એ-૨ દ્વારા મંદિર પાછળ મૂકવામાં આવી હતી. ફરિયાદ પક્ષ એ બાબત પણ સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યો છે કે ત્યારબાદ એ-૧ દ્વારા મૃતકને ઇજાઓ પહોંચાડવા માટે વપરાયેલી છરી રૈસીંગભાઈ પી.ડબ્લ્યુ.-૫ આંક ૧૦૫ની સાક્ષી અને છરી શોધવા અંગેની પંચનામાની સાક્ષી આંક ૧૦૬ દ્વારા વિધિવત્ સાબિત કરવામાં આવી છે. તેથી, એવું જણાય છે કે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૦૧ હેઠળના ગુના બાબતે એ-૨ અને એ-૩ની માનનીય સત્ર અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલી દોષસિદ્ધિને ત્રુટિપૂર્ણ કહી શકાય નહીં, અને અમે માની રહ્યા છીએ કે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૦૧ હેઠળના ગુના બાબતે એ-૨ અને એ-૩ની માનનીય સત્ર અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલી દોષસિદ્ધિ પુષ્ટિ પામવા યોગ્ય છે.

૨૯. ઉપરોક્ત બાબત અમને દોષિત ઠરાવવામાં આવેલા અને માનનીય સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા દોષિત ઠરાવવામાં આવેલા સંબંધિત આરોપીઓ પર લાદવામાં આવેલી સજાના પાસાની તપાસ તરફ લઈ જાય છે. અ-૧ને કલમ ૩૦૪, ભાગ ૧ હેઠળના ગુનામાં દોષિત ઠરાવવામાં આવ્યો છે અને તેના પર ૧૦ વર્ષની કઠોર કેદ સાથે રૂ. ૨,૦૦૦/-નો દંડ તથા દંડની રકમ ન ભરવામાં આવે તો વધુ ૬ મહિનાની સાદી કેદની સજા ફરમાવવામાં આવી છે. કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતા, માનનીય સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા અ-૧ પર લાદવામાં આવેલી સજામાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવાની આવશ્યકતા અમને જણાતી નથી. અ-૨ અને અ-૩ પર લાદવામાં આવેલી સજાના બાબતે, અપીલકર્તા-

આરોપીઓ તરફથી હાજર રહેલા માનનીય વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે અ-૩
 અ-૧ની પત્ની છે, જે મુખ્ય આરોપી છે, અને અ-૨ અ-૧નો કર્મચારી હતો.
 અ-૩ પત્ની અને અ-૨ સેવક હોવાની સ્થિતિને ધ્યાનમાં લઈ, આ અદાલત
 નરમ દષ્ટિકોણ અપનાવી શકે અને અંડરટ્રાયલ કેદી તરીકે જેલમાં પસાર કરેલ
 સજાનો સમયગાળો અ-૨ અને અ-૩ પર લાદવામાં આવેલી સજા તરીકે
 ગણવામાં આવી શકે. અમે જેલના રેકૉર્ડ્સ મંગાવ્યા હતા અને જેલ અહેવાલ
 મુજબ જણાય છે કે અ-૩એ અંડરટ્રાયલ કેદી તરીકે જેલમાં આશરે ૩(ત્રણ)
 મહિના ગાળ્યા છે, જ્યારે અ-૨એ અંડરટ્રાયલ કેદી તરીકે જેલમાં આશરે
 ૧૦(દસ) મહિના ગાળ્યા છે. ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૦૧ની જોગવાઈઓ
 મુજબ, જો પુરાવાનો નાશ કરવો મૃત્યુદંડપાત્ર ગુનાને લગતો હોય, તો સજા
 ૭(સાત) વર્ષ સુધીની કેદ તથા દંડ સુધી થઈ શકે છે; અને જો તે એવો ગુનો હોય
 જેમાં સજા આજીવન કેદ અથવા ૧૦(દસ) વર્ષ સુધીની કેદની હોય, તો સજા
 ૩(ત્રણ) વર્ષ સુધીની કેદ તથા દંડ સુધી થઈ શકે છે. પરંતુ જો ગુનો ૧૦(દસ)
 વર્ષથી ઓછી અવધિની કેદથી દંડનીય હોય, તો સજા મહત્તમ કેદના ૧/૪ ભાગ
 જેટલી, અથવા દંડ, અથવા બન્ને હોઈ શકે છે. અ-૧ને કલમ ૩૦૪, ભાગ ૧
 હેઠળના ગુનામાં દોષિત ઠરાવવામાં આવ્યો છે અને લાદવામાં આવેલી સજા
 ૧૦(દસ) વર્ષની છે; તેમ છતાં, જો એમ માનવામાં આવે કે મામલો બીજી
 શ્રેણીમાં આવે છે, જ્યાં ગુનો આજીવન કેદ અથવા ૧૦(દસ) વર્ષ સુધીની કેદથી
 દંડનીય છે, તો સજાનો સમયગાળો દંડ સાથે ૩(ત્રણ) વર્ષ સુધીનો થઈ શકે છે.
 તેના મુકાબલે, માનનીય સત્ર ન્યાયાધીશે અ-૧ અને અ-૨ પર દંડ સાથે

૨(બે) વર્ષની સજા ફરમાવી છે. અમારા મતમાં, અ-૩ પત્ની તરીકે અને અ-૨ સેવક તરીકેની ક્ષમતા અંગે દલીલ કરવામાં આવે તો પણ, એમ કહી શકાય નહીં કે માનનીય સત્ર ન્યાયાધીશે અયોગ્ય ન્યાયિક વિવેકના ઉપયોગ દ્વારા સજા ફરમાવી છે. વધુમાં, અ-૩ અને અ-૨ની સ્થિતિ વધુ કે ઓછું સમાન છે. તેમણે પુરાવાના નાશમાં સક્રિય ભૂમિકા ભજવી છે અને તે માત્ર નિષ્ક્રિય પ્રેક્ષક તરીકે રહીને નહીં, પરંતુ અ-૨ અને અ-૩ બંને દ્વારા સ્પષ્ટ કૃત્ય કરવામાં આવ્યું છે. તેથી, અ-૨ અને અ-૩ પર માનનીય સત્ર ન્યાયાધીશે ફરમાવેલી સજામાં હસ્તક્ષેપ કરવાની કોઈ આવશ્યકતા અમને જણાતી નથી.

૩૦. ઉપરોક્ત અવલોકનો અને ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતા, નીચેના આદેશો પસાર કરવામાં આવે છે:

૧. એ-૧ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ, એટલે કે, રાઘવજીભાઈ હિમમતભાઈ બલારની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૧૩ વર્ષ ૨૦૧૦, એ-૨ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ, એટલે કે, ધીરુભાઈ ઓઘડભાઈ ડલસાણિયા તથા એ-૩, એટલે કે, એ-૧ રાઘવજીભાઈ હિમમતભાઈ બલારના પત્ની નિર્મલાબેનની ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૬૫૭ વર્ષ ૨૦૧૦, મૂળ ફરિયાદી તેમજ રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ, એટલે કે, ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૮૧ વર્ષ ૨૦૧૦, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ હેઠળના ગુના માટે એ-૧ને નિર્દોષ છૂટકારો આપવાના હુકમ સામે, તથા મૂળ ફરિયાદી દ્વારા દાખલ

કરવામાં આવેલી ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૫૬૦ વર્ષ ૨૦૧૧ ૨૬ થવા પાત્ર છે. અતએવ, ૨૬ કરવામાં આવે છે.

૨. આ તબક્કે, ક્રિમિનલ અપીલ ક્રમાંક ૬૫૭/૨૦૧૦ માં, અપીલકર્તાઓ તરફથી હાજર રહેલ વિદ્વાન વકીલ શ્રી યોગેશ લાખાણી, એટલે કે, એ-૨ અને એ-૩, એ આ અરજી કરી છે કે, અપરાધીઓની પ્રોબેશન અધિનિયમ, ૧૯૫૮ હેઠળ એ-૨ અને એ-૩ને પ્રોબેશનનો લાભ આપવામાં આવે, ભલે તેમનો અગાઉ ગુનો કર્યાનો કોઈ પૂર્વવૃત્ત ન હતો અને ત્યારબાદ પણ તેઓ અન્ય કોઈ અપરાધમાં સંકળાયેલા નથી. તેમણે રજૂઆત કરી કે પ્રોબેશન અધિકારીનો અહેવાલ મંગાવવામાં આવે અને ત્યારબાદ એ-૨ અને એ-૩ને પ્રોબેશનનો લાભ વિસ્તૃત કરવામાં આવે. શ્રી કે.એલ. પંડ્યા, વિદ્વાન એ.પી.પી.એ પ્રોબેશનના લાભના વિસ્તરણનો વિરોધ કર્યો છે.

૨.૧ અમે જણીએ છીએ કે આ મુદ્દો ગુના આચરણ માટેની સ્વતંત્ર કાર્યવાહીને લગતો નથી, જેમાં અ-૨ અને અ-૩ માટે સજા ૧૦ વર્ષથી વધુ ન થાય. અ-૨ અને અ-૩ની દોષસિદ્ધિ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૦૧ હેઠળ છે. ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૦૧ હેઠળ લાદવાની સજા સીધી રીતે મુખ્ય ગુના સાથે સંબંધિત છે અને આ બાબત સંસદે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૦૧ હેઠળ ઉપયોગમાં લીધેલી ભાષામાંથી સ્પષ્ટ થાય છે. જોડાયેલા મુખ્ય ગુનાના સ્વરૂપ અનુસાર દંડમાં ફેરફાર થશે. હાલના કેસમાં, અ-૧ અંગે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪ ભાગ ૧ હેઠળ દોષસિદ્ધિ કરવામાં આવી છે અને તે સમર્થિત છે.

કહેવાની બહુ જ જરૂર નથી કે સજા નિર્ધારણના સિદ્ધાંતો હવે સુસ્થાપિત છે. અદાલતના મનમાં ત્રણ વ્યાપક ખ્યાલ રહેશે, જેમાંથી એક સમાજમાં નિવારક અસર સર્જવાની રહેશે, જે માટે સંબંધિત આરોપી અથવા ગુનેગારોના હળવાશભર્યા પરિસ્થિતિજન્ય કારણોનું ધ્યાન રાખવામાં આવશે, અને સજાના સમયગાળાની પ્રમાણિકતા જોતી વખતે અદાલત ગુનાની ગંભીરતા પર વિચાર કરી શકે છે. જેમ મુખ્ય ગુનામાં મૃતકનું જીવન ગુમાવાયું છે અને આ મુદ્દો નજીકના સગા, એટલે કે સગા ભાઈના પુત્ર,નાં મૃત્યુમાં પરિણમેલી ઈજાઓ પહોંચાડવા સંબંધિત પણ છે, તેમ અમને લાગે છે કે તેની ગંભીરતા ઓછી કહી શકાય નહીં. આવી પરિસ્થિતિમાં, જો અ-૧ દ્વારા આચરાયેલ મુખ્ય ગુનાને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૦૧ હેઠળના ગુનાની ગંભીરતા સાથે જોવામાં આવે, તો પરોલનો લાભ વિસ્તરાવવાનો હકદાર ઠરતો નથી; અન્યથા સમાજમાં સર્જવાની નિવારક અસરનો હેતુ નષ્ટ થઈ જશે અથવા ઓછામાં ઓછું કોઈ પણ રીતે મંદ પડી જશે. સાચું છે કે સુધારાત્મક સ્વરૂપ સજા નીતિમાં વિચારણીય એક પાસું છે, પરંતુ તે સમાજમાં સર્જવાની નિવારક અસરના મુખ્ય પાસાને અતિક્રમી ન જવું જોઈએ. અ-૨ અને/અથવા અ-૩ દ્વારા બચાવમાં પુરાવાનો નાશ કરાવવા તેમને બાધ્ય કરે એવી કોઈ પ્રબળ પરિસ્થિતિ રજૂ કરવામાં આવી નથી. તેથી, અમે માનીએ છીએ કે તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતા, વિનંતી મુજબ પરોલનો લાભ વિસ્તારવાની માંગ સ્વીકારી શકાય તેમ નથી.

૨.૨ શ્રી લાખાણી, વિદ્વાન વકીલે અંતમાં રજૂઆત કરી કે અ-૨ અને અ-૩ જામીન પર છે, તેથી શરણાગતિ માટે સમય આપવામાં આવે. તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતાં, અ-૨ અને અ-૩ દ્વારા સંબંધિત જેલ સત્તાધિકારી સમક્ષ શરણાગતિ માટે આજથી ૮ (આઠ) અઠવાડિયા સુધીનો સમય આપવામાં આવે છે. જો આરોપીઓ ઉપરોક્ત સમયગાળામાં સંબંધિત જેલ સત્તાધિકારી સમક્ષ આત્મસમર્પણ ન કરે, તો પોલીસે આરોપીઓને ધરપકડ કરી સંબંધિત જેલ સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવાના રહેશે.

(જયંત પટેલ, ન્યાયમૂર્તિ)

(ઝેડ. કે. સૈયદ, ન્યાયમૂર્તિ)

ચન્દ્રેશ / વિનોદ

The translation of this judgment has been provided by M/s

Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement

shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====